

Štev. 16.

V Trstu, 25. avgusta 1894.

Letnik VII.

P o l j a k i.

Med zapadnimi Slovani je še vedno mnogo takih ljudij, ki ne poznajo ne zgodovinske vloge, ne značaja sedanjega položaja Poljakov v obče in avstrijskih Poljakov posebe. Tu pa tam se slišijo tudi med odkritosrčnimi, nesebičnimi slovanskimi rodoljubi in politiki glasovi, ki izražajo odobravanje nekdanjih parlamentarnih zvez s Poljaki, zajedno željo, da bi se obnovile take zveze, kolikor so se pretrgale. Staročehi so nepoboljšljivi obožatelji svojih nekdanjih zaveznikov, in vsi ti slovanski politiki, ki ne morejo premagovati svojega nacionalnega in političkega separatizma, pomilujejo usodo svojih narodov, ki niso v tako ugodnem položaju, kakor poljski kolovodje, in bi nekako radi stopili v tir podobnega politikovanja, kakoršno z zunanjimi, vsaj navideznimi uspehi z vso doslednostjo prosleduje plemstvo avstrijskih Poljakov.

Jedino sedanja protislovanska koalicija, potem oduševljeno pojavljanje istega plemstva pri tem, da sedanjo gališko „deželno“, v resnici pa poljsko razstavo v Levovu obiskujejo nemško-liberalni veljaki in neveljaki, potem madjarski ministri in drugi madjarski politiki, — ti povodi silijo vendar nekoliko k premišljevanju o vrednosti politike, katero nepremično tira kolo poljskih plemičev, bodisi pristne poljske krvi ali pa ruske stare negatske krvi. Do cela pa niti ti povodi niso dovolj močni, da bi nekatere politike zapadnih Slovanov iztreznili nekoliko, ter prisilili do korenine pretresati značaj poljske politike, bodisi v prošlosti, bodisi v sedanjosti. Ta nedostatek, kolikor se dostaja zgolj nevednosti, spada med fundamentalne napake politike, specijalno avstro-ogerskih Slovanov; kolikor pa se odobruje značaj poljskih politikov, in potem priporoča zapadnim Slovanom za zvezo ali v posnemanje, je to naravnost pregrešno in pogubno.

Keđar govorimo dandanes o Poljaki, treba je odločno in določno misliti na poljsko plemstvo. Kajti to plemstvo vodi in odločuje še vedno politiko tudi za množice in celoto poljskega naroda. Da se vstvarjajo in

krepijo uže tudi druge stranke, in da narašča sosebno živelj demokratske stranke, to je res, ni pa še odločilno; kajti aktualnega pomena in odločilne važnosti ne bode v poljskem narodu imela razun plemstva nobena stranka, specijalno v Avstro Ogerski ne, dokler bo ugajala politika poljske zlahte veliki politiki zapadnega stremljenja proti Vstoku. Ta stavek je odločilen in bi moral prisiliti politike in politikaše zapadnih Slovanov, da bi se jedenkrat za vselej odločili, zvez s poljskimi politiki v sedanji dobi nikdar za se ne poštevati, niti ne posnemati poljske politike.

Da bi naš opomin ne ostal gol postulat, dajmo oživiti v nas samo trohico zgodovinski svoj spomin! Naj je imel poljski narod monarhiške ali pa republikanske oblastnike, vedno je državno in narodno usodo Poljakov odločevalo plemstvo in le plemstvo. Ono je snov lo in izvrševalo zakone po svojem vkusu, nepremično in brezozirno na svoj dobiček. Isto plemstvo je v vseh zgodovinskih stoletjih poljske države kazalo značaj gole gospodovalnosti in ž njo združene stanovske sebičnosti. Nacionalna zavest ali patrijotiška požrtvovalnost imela je in ima do današnjega dne svoje korenine ali svoj izvor v isti gospodovalnosti in materijalni, le prenizki sebičnosti.

Poljsko plemstvo je vsled teh hudih posebnostij redilo in mastilo se na žuljih narodnih množic. Te nacionalne mase je z vso strogostjo držalo v politički in materijalni sužnjosti. Vsa prava, vse svoboščine je pridrževalo plemstvo za se, in poljsko naseljenje je služilo le v to, da se je plemstvo košatilo na znotraj ter razkrivalo svoj blišč na zunaj. S takim postopanjem je izmzgavalo širši narod do skrajnih mej, in ko je videlo, da na znotraj se ne dá več živeti jednako bliščobno; zgolj ob žuljih naroda v dosedanjih političkih granicah, skušalo je te meje prekoračiti ter sosedom napovedovati vojne. Značilna črta poljskih vojen pa je ta, da so poljski oblastniki širili svoje ozemlje stalno na škodo

drugih — slovanskih zemelj. Podjarmili so Slovane ob baltiškem morju in spodnji Visli, potem pa drli dalje proti — zemljam ruskih knezov in ruskega, tedaj po raznih kneževinah razkosanega naroda. Vsled te razdrobljenosti ruske zemlje, ostal je ruski narod dolgo časa šibek; poljski mogočnejši so imeli torej razmerno lahek posel pri širjenju svoje politične oblasti. Ko pa se je ruski narod, kljubu notranjim in zunanjim neugodnostim, vendar je krepil za povoljno brambo proti azijskim divjakom in potem tudi proti tiranskemu gospodstvu poljskih oblastnikov, iskali so poslednji zvez povsod na zapadu in jugu, in posrečilo se jim je zasnovati tudi zvezo z Rimom, in ruski narod razcepiti v *unijate in pravoslavne*. S tem so skupnost ruskega naseljenja prijeli pri osnovniori ganizaciji; niso pa od začetka in dalje podpirali unijatske ctkve iz ljubezni do katoličanstva, ampak jedino zaradi svoje sebične politike. To se je pokazalo tudi pozneje, ko jih je ista sebičnost tirala do tega, da so iskali zveze pravoslavnih proti — unijatom!

Gmotno slabljenje množic podjarmljenega ruskega naseljenja in pa politiška brezpravnost tega naseljenja, potem protizakonito postopanje ter lomljenje politiških dogovorov je naposled provzročilo, da so s poljskim gospodstvom bili nezadovoljni unijatski in pravoslavni Rusi, kakor poljske širše množice poleg podjarmljenih Slovanov ob baltiškem morju in spodnji Visli.

Neukročena gospodovalnost, tesno združena z nizko sebičnostjo in spremljajočo plemsko lehkoživnostjo pospeševala je takó propad poljske države, ker so se poljske in druge slovanske množice obračale z največo nezadovoljnostjo proti takemu uničevalnemu gospodstvu, takó da naposled niso pomagale nobene politiške zveze več. Država je morala propadati, in kos za kosom priborjenih zemelj na severnem slovanskem Zapadu je odcepal v oblast redu nemških vitezev, kateri so po svoje potapljali Slovane v nemško narodnost. Jeden glavnih vzrokov pa, da so se na veke Slovanstvu izgubili severozapadni slovanski narodi in posamični njih oddelki, bil je v gospodstvu poljskega plemstva. Poljske množice so pa same zdihovale po rešitvi s pripomočjo katerekoli države, kajti videle in mislile so, da slabše se jim ne more goditi pod nikakim tujim gospodstvom.

Takó je prišlo do znanih delitev uže znatno skrčene poljske države, in nasledniki tistega nemškega kneza Albrehta Braniborskega, kateri se je še leta 1525 postavil na čelo kašubo-poljskega in nekoliko tudi litvanskega naroda, da bi našel ž njimi zaščite kot vazal poljske države, pospeševali so v največi meri deljenje poljske republike in so pri delitvi, kakor znano, dobili za Prusijo glavni del nekdanje Velikopoljske. Poljsko plemstvo pa, kljubu razpadu poljske države in ž njo združene bliščobe — ni se poboljšalo še do današnjega dne. Usoda jo je pritirala tako daleč, da na Poznanjskem, kjer so gospodovali poljski plemiči, pro-

dajajo sedaj isti plemiči za velikonemške, nalašč za to namenjene marke svoja še ohranjena zemljišča z vso svojo imovino vred, in zaresniši slovanski mislitelji vidijo, da na Poznanjskem, ostanku nekdanje Velike Poljše, kmalu se ne bode slišal več poljski glas, kakor se ne sliši več na današnjem Pruskem, Pomorjanskem in po meklenburških kneževinah!

Take spomenike je postavilo poljsko plemstvo poljskemu narodu, in ti spomeniki so vidni še v sedanjem stoletju. Mi jih navedemo nekoliko,*⁾ kakoršni so:

a) Poljske vstaje od l. 1809, 1812, 1846, 1848 in 1863, in vsled tega pomnoživša se poljska emigracija. Ta emigracija sestaje z večine iz prekucuhov po poklicu, torej se udeležuje prekucij vseh narodov in celó Pariških anarhistov; v novejši dobi pa je bila stopila v službo vojnih čet, katere je poslala Turčija proti slovanskim in romunskemu narodu, ki so se borili za svoje osvobojenje.

b) Vidni spomenik je tudi v trajnem pojemanju kašubsko-poljskih narodov na severozapadu, ko so se raznarodili sosebno ob bregovih baltiškega morja, kakor tudi na spodnji Visli, in ko se ravno sedaj raznarodujejo Poljaki v Poznanjski vojvodini, in proti temu raznarodovanju se nihče zaresno ne brani, odkar je Nemeec zasedel stolico prabiskupa za te Poljake. Tu, kakor rečeno, prodajajo poljski plemiči za dober denar svoje graščine in zemljišča ter takó posredno pospešujejo raznarodovanje Poljakov.

c) Vidni spomenik je kraljestvo poljsko v Rusiji. To je imelo svoje financije in carinske meje, potem narodno vojsko in samostalno zakonodavstvo; vsled krvave vstaje 1831 je pa vse to izgubilo. Sedaj je to kraljestvo celokupni del Rusije, in je sreča za poljsko narodnost, da vsaj tu raste nagloma poljski živelj ter tako nekako pridobiva, kar izgublja v sedanji Velikonemčiji.

d) Drug spomenik vidimo v Galiciji, kjer, odkar se je uvedla ustava, postaje položnje ne le za ruske, ampak tudi poljske narodne množice približno tako, kakoršno je bilo za samostalne poljske države, kajti ruske in poljske množice so dejanski izključene od ustavnega življenja.

e) Očiten spomenik je tudi v nepretrganem antagonizmu, ki loči poljske množice in ves ruski narod v Galiciji od viših poljskih stanov, in sicer kljubu temu, da je uže prošlo 120 let od razdelitve poljske države.

Naposled bi mi pristavili še kot očitni spomenik, da židovski živelj je pri gnjilobi nekdanje poljske države pospeševal njen razpad, in isti živelj razjeda ne le množice, ampak tudi više stanove poljskega naroda; še sedaj

*⁾ Glej knjižico: „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“. Von einem österreichischen Patrioten. Laibach 1889. (Knjižico smo naznanili večkrat v našem listu. Op. ur.)

tudi dandanes noben narod ni razmerno toliko obnemogel nasproti razjedajočemu židovskemu elementu, kakor poljski, seosebno tudi v Galiciji.

Tak značaj poljskega plemstva in oblastnikov iz srede in po milosti tega plemstva nam zasvedočuje zgodovina. Da bi zadoščevalo svoji gospodovalnosti in nizki sebičnosti, pritiskalo je najprej množice poljskega, potem pa drugih narodov. Na pomoč za veliko plačilo mu je priskočilo še rusko plemstvo onih ruskih zemelj, katere so prišle začasno pod poljsko oblast. Iz ruskega plemstva so takó renegatske rodbine prestopile v kolo poljskega plemstva. Ti renegati in njih nasledniki so uže nekaj vekov največi podporniki gospodovalnosti in sebičnosti pristnega poljskega plemstva.

Poljsko plemstvo pa je tekom srednjega in novega veka ter najnovejših dób kazalo in z raznimi vidnimi spomeniki razkrilo renegatski značaj v skupnosti. Ta renegatski značaj se kaže v najviši potenciji med vsemi slovanskimi narodi in stanovi vsakega teh narodov. Plemsko renegatstvo poljskega naroda se ne razkriva le v zatajevanju svoje poljske krvi nasproti širšim množicam poljskega naroda, ampak nasproti vsemu Slovanstvu in nosi ravno v tem na sebi znak največega renegatstva, kakoršnega ne zaslediš med drugimi ariškimi sorodnimi skupinami.

Gospodstvo poljskega plemstva ni pridobivalo tujih zemelj, najmanj pa, da bi asimilovalo tuje naseljenje poljski narodnosti, pač pa je s svojo politiko od veka do veka pogubljalo slovansko naseljenje, in s tem ni prenehalo do današnjega dne, ko zanemarija niže množice lastnega naroda in s prodajanjem zemljišč meče iste množice pod vpliv tujih narodov, s tem pa jih izroča posredno v raznarodovanje.

Ali pa se morda vede bolje dandanes poljsko plemstvo, kolikor ima dejanskega in umetno pridobljenega, dà celó vsiljenega mu vpliva v Avstro-Ogerski? Ali hočemo ponavljati, kaka je zunanja politika Poljakov in do katerih narodov goji simpatije v naši monarhiji in zunaj nje? To, kar se vrši sedaj na Levovski razstavi, so le posledice stalne politike, nepremičnega stremjenja poljskega plemstva, in se kaže le kratkovidnost ali pa še le zibelka političkega spoznavanja teh, ki se čudijo pobratimstvu poljskih plemičev z židovsko-nemškimi liberalnimi zavezniki in madjarskimi gospodovalci in tlačitelji slovanskih narodnostij in romunskega naroda.

Kako postopa avstrijsko poljsko plemstvo nasproti lastnemu narodu? Vlada je morala še pred malo leti krotiti poljske množice, ki so pri najneugodnišem položaju konečno izbruhnile proti svojemu plemstvu nejevoljo in gnjev. Kakó pa se še le vede isto plemstvo proti avstro-ogerskim Rusom v Galiciji in sedaj tudi v Bukovini? Niti za las ni boljše od madjarskih tlačiteljev; ono preganja narodnost in narodno cerkev avstrijskih Rusov, naj si bodo unijati ali pravoslavni,

in ono je tisto sredstvo, s katerim se uničujejo slovanska svojstva in veke stare slovanske svetinje cerkvene in posvetne umetnosti, pismenosti in literaturnih slovanskih tradicij. Poljskemu plemstvu je vsak, ki se čuti Slovana, uže s tem veleizdajnik, panslavist, panrusist, in le ti so lojalni, ki slabé celokupnost in pravo moč monarhije. V notranji politiki so zveze s poljskim plemstvom dovajale skupine slovanskih zastopnikov do političkega in moralnega bankrotstva, kakor svedoči politika propadših Staročehov. To, da se je družil dr. Rieger in tovariši s Poljaki, dokazuje najbolje njegovo političko kratkovidnost, in da je pri njem to stalna bolezen, zasvedočil je letos, kakor stari dr. Tonner, ki sta skupno obiskala Levovsko razstavo in ž njo svoje stare poljske zaveznike.

Kdor se veže s poljskim plemstvom, ne doseže za Slovanstvo ničesar in niti nič odločilnega za kak posamičen narod. Poljsko plemstvo ni sposobno za slovansko politiko; vse dobičke, katere uživa samo, dobiva izključno v plačilo za podpiranje protislovanske politike, torej ne more nič stalnega ali odločilnega priboriti niti za poljski narod, kateremu se je itak odtujevalo tekom stoletij.

Sedaj izrablja protislovanska politika avstrijsko poljsko plemstvo proti Slovanom; vsled tega ostaje to plemstvo stalno sredstvo protislovanske politike, katera naposled deluje zavestno ali nezavestno, to je vse jedno — le v interesih tujih, ne pa domače monarhije. Dokler naši državniki ne dobé drugih preverjenj o potrebah in interesih naše monarhije, bode poljsko plemstvo, kakor madjarsko gospodstvo, navidezno na trdnem in ugodnem. To resnico moramo vedno ponavljati, ker velja za interese Avstro-Ogerske ravno takó, kakor za slovanske in v obče za negospodovalne narode našega cesarstva.

Da je poljsko plemstvo, s tem pa poljski narod le prikladno sredstvo za zapadno in protislovansko politiko, to bi moralo zapadne Slovane odvrčati ne le od vsakatero dejanske zveze s Poljaki, ampak celó od vsakega mišljenja na tako zvezo ali pomoč od poljske strani. To, kar so slučajno avstrijski Slovani navidezno pridobivali v zvezi ali s pomočjo poljskega plemstva, je stalo in stoji Slovane mnogo, silno mnogo več, nego je vredno bodisi po absolutni ali relativni ceni; kajti s takimi pridobitvami so avstrijski Slovani podpirali le protislovanski sistem in zavirali, da niso niti do današnjega dne prišli do nikake narodne in trdne organizacije, kakoršno jedenkrat za vselej neoporečno zagotavlja sedaj veljavna, svečano podeljena ustava. Vsi vspehi, katere so n. pr. za Taaffejeve vlade pridobili Staročehi v zvezi s Poljaki, so bili le zapreka za odločilne pridobitve in so privedli do političkega poloma staročeske stranke ter imajo v posledicah še to, da se je v najnovejšem času, pri izjemnem stanju za češko glavno mesto, mogla poroditi še — koalicija, ki ni posledica morda mladočeške stranke, ampak nadaljevanja in utrjenja sistema, kateri

so takó slepo podpirali staročeški vodje z dr. Riegrom na čelu pod pokroviteljstvom češkega, odločilno pa poljskega plemstva.

Propad staročeške stranke bodi v stalno svarilo vsem slovanskim politikom našega cesarstva, kateri niso še na čistem s politiko poljskega plemstva. Zveza s tem plemstvom pomenja toliko, kakor da bi se hoteli vezati Slovani z madjarskimi oblastniki; in kaj znači tako združevanje, vedó najbolje zares narodne stranke hrvatskega naroda. Poljsko plemstvo pomenja dandanes za avstro-ogerske Slované to, kar je v resnici madjarska hegemonija nasproti istim Slovanom. Kdor ne spoznava ali pripoznava identičnosti tega pomena pri poljskem plemstvu in madjarskem gospodstvu, temu bi bilo nadaljnje pojašnjavanje odveč, drugim, trezno mislečim politikom slovanskim pa bode in bodi to dovolj!

Češko državno pravo, dinastija in češki Nemci.

Dr. Vašatý je v 270. seji drž. zbora, dne 7. aprila 1894. po stenograf. zapisniku govoril tako-le:

Visoka zbornica! Zgodovinska skušnja nas uči, da je zgodovina češkega naroda v svoji domovini, posebno od l. 1527. naprej, zgodovina trpljenja. Dan 8. novembra l. 1620. je za naš narod in našo domovino najosodepolnejši dan. Bitka na Beli gori bila je izgubljena, premagana Praga pa odprla je vrata zmagovalcu. Vsi zgodovinarji pišejo gledé posledic te katastrofe jednako, da cesar Ferdinand namreč 3 mesece ni dovolil preiskovati preteklosti, in da so se radi tega mnogi, ki so bili zbežali, zopet povrnili polni zaupanja v stolico. V noči pa pred 21. januarjem l. 1621. vjeli so nakrat 48 najgorših upornikov ter jih izročili posebni komisiji. Vidite, gospoda moja, — naj to omenim tukaj samo „per transenam“ — da je bila navada v Avstriji uže pred več kot 250 leti lečiti bolečine narodov z izjemnimi stanji, in da na ta slavni ali neslavni lek niso pozabili tudi v naj-novejši konstitucionalni dobi. Spisi gledé postopanja omenjene posebne komisije nam niso pristopni, ako se tudi nahajajo; sicer se pa govori, da jih niti ni. S kratka — 40 vjetih bilo je obsojenih na smrt, v tem se strinjajo vsi zgodovinarji. Razsodbo poslali so na Dunaj cesarju v podpis, zgodovinarji pa pišejo, da je cesar prečul noč, predno je podpisal rozsodbo. Zjutraj vprašal je svojega propovednika o Lamormaina, ali naj rozsodbo podpiše ali naj pomilosti obsojence. O. Lamormain pa mu je takoj odgovoril, da ima pravico storiti kar hoče, na kar je cesar podpisal takoj rozsodbo proti 48 obsojenim, večinoma bivšim deželnim ravnateljem. Kako je cesar dalje uporabljal zmago, to je slično popolni narodni katastrofi češkega naroda. Pred mestno hišo napravili so morišče, kjer so nekatere obglavili, druge raztrgali, tretjim izrezali pred usmrčenjem jezik ali jim odsekali roke. Na morišču umrlo jih je 27, a preprostega ljudstva neštivilno, kakor poročajo zgodovinarji.

Prisotne so pozvali, da se zagovarjajo, ker se pa ni javil nihče, obsodili so jih na smrt, pribili njih imena na vešala ter konfiskovali njih imetja. Tudi imetja uže umrlih upornikov so zaplenili ter še živih in pa onih, ki so zbežali. Nad 700 ljudij izgubilo je tako svoje imetje in več kot

30.000 rodbin pobegnilo je na tuje. Obča revščina pomnožila je stisko; blagostanja ni bilo več, umetnost, veda, rokodelstvo in poljedelstvo je počivalo. Majestetsko pismo gledé verske prostosti razrezal je cesar lastnoročno ter sezgal pečat. Verska prostost izginila je takoj, kar je umevno samo po sebi, in proti verski prostosti Čehov navajal je cesar taka nasilstva, da pravijo zgodovinarji, da jim je vzel prostost misliti. Jednakih nasilstev pa ni uporabljal cesar gledé politične konstitucije, kajti ta ni bila odpravljena, pravica v privoljenje davkov je bila še celó izrecno pridržana.

Samostojna država češka ni končala l. 1620., ona je obstajala ex pacto, de lege et de facto do l. 1848. Na Beli gori premagani so bili po cesarju samo stanovi in pa protestanti po katolikih, državne samostalnosti pa Ferdinand ni odpravil. On je sicer skrčil pravice stanov ali pustil jim je pravico voliti si kralja, in sicer dokler ne izmrjo Habsburžanov možki nasledniki. To se je pozneje tudi zgodilo, kajti, kakor je znano, zasedli so Lotrinžani češki prestol na način, ki se od kraljeve volitve ne razločuje čisto nič. Pragmatična sankcija sprejela se je kot zakon ter se tudi izvedla kot tak, ne morda vsled kake cesarske naredbe, ampak vsled zakonitega sklepa češkega deželnega zbora, in to gledé Češke napram drugim avstrijskim deželam čisto samostojno in nezavisno. Nihče torej ne more trditi, da so si Češko osvojili z orožjem. Ko je namreč Marija Terezija zasedla kraljevi prestol češki, bila je spojena kraljevina Češka z ostalimi avstrijskimi deželami jedino po dinastiji; to zakonito dejstvo pa se pozneje nikoli ni predrugalo ali odpravilo; bila je jedino le nad vsem gospodujoča kraljeva moč, ki je to zakonito razmerje, rekel bi, obsenčevala nekako. Vsi kralji, razven Josipa II., so svečano prisegali pri venčanju, čuvati in ohraniti prava Češke dežele, naj navedem tu samo Franca I. in Ferdinanda dobrotljivega, ki je l. 1836. isto obljubil in prisegel. Ta prisega pa veže gotovo vse njihove naslednike. Do l. 1848. obstajala je med Češko in ostalimi deželami avstrijskimi samo neka osebna unija, katero je pa zateinjalo, kakor rečeno, samo razvijanje kraljeve oblasti. To zakonito stanje sestaje še dandanes. Obstanek monarhije zavisen je pri nas še vedno od obstanka dinastije možke in ženske vrste. Kraljevina Češka ne stoji z ostalimi avstrijskimi deželami, n. pr. v istem razmerju kot Alzacija-Lotarinska z Nemčijo, kajti ti dve deželi — da pustimo na strani druge eventualnosti — ostaneti spojeni z Nemško državo, kot osvojeni z orožjem, tudi ko bi Hohenzollernci izmrli. Priostaje pa tudi še druga vez, ki jih veže z Nemčijo — nemški narod. Pri kraljevini Češki pa vsega tega ni. Vez je jedino le dinastija, ko bi pa izmrla ta, bi si zopet prosto lahko volili kralja. Lahko se tedaj trdi: V tem ko je Alzacija-Lotarinska priborjena nemška provincija, ki ostane pri Nemčiji tudi, ko bi izmrli Hohenzollernci, je kraljevina češka v razmerju z drugimi avstrijskimi deželami samo najzvestejša kraljevina Nj. Veličanstva takisto kakor isto tako zvesta Ogerska, ter na isti način nezavisna od Galicije, Bukovine itd. Pri nas torej obstaje spojenje kraljevine Češke z ostalimi avstrijskimi deželami samo po obstanku dinastije. Neposredna posledica tega političnega položaja je torej opravičena želja češkega naroda, da mu naposled bije rešilna ura, njemu, ki je toliko trpel v svoji lastni domovini.

Državno pravo pa se tudi izvede; saj je vendar od njega zavisno i bolje materijalno stanje dežele i ravnopravnost naroda češkega z ostalimi narodi. Porečete mi: „Nemci tega ne pripuste“. Pogovorimo se o stvari, gospoda moja, malo hladno in objektivno. Iz skušnje vemo, da Nemci, kar se dostaje njih in sosebno Nemcev na Češkem, na tem kraju niti za las niso odjenjali napram nam, dasi so naši politični

predniki želeli sprave; nastale so le narodne homatije. Ko smo pod Hohenwartom uže pričakovali uresničenja češkega državnega prava, bilo je v nemških okrajih tedaj vse čisto tiho — mi smo svedoki tega — in Čehi, dasi v manjem številu, imeli so tedaj tam mnogo bolje stanje kot je današnje. Perabljali so tedaj vsako najmanjšo stvar, najmanjše priznanje, odstranjenje najmanjše krivice gledé neizpolnjevanja veljavnih zakonov; da bi vzbudili nemir med nemškim prebivalstvom, in sedanji finančni minister bi lahko svedočil o tem, kako občudovanje si je na zaslužil s tem, da je tako mojstersko pokazal, kako zna vstvarjati javno mnenje in nemir v nemških okrajih. Danes, gospoda moja, ni prepír radi Matičnih šol v zaprtih nemških jezikovnih okrajih niti približno tako hud, kakor je bil nekdanj, in nihče ne bode hotel izključiti sporazumljenja med obema narodnostima. Vsi poskusi germanizovanja naposled vendar nimajo rezultata, in narodnostni boj ne obeta Nemcem lavorik, temveč narodnostne žrtve in nazadek v gospodarskem napredku in blagostanju.

Jedina zanesljiva pot do napredka je obnovljenje samostojnosti češkega kraljestva; to se bode moralo zgoditi tembolj, če pomislimo, da se jedenkrat vendar morati sporazumeti obe narodnosti; saj gre vendar samo za skupne interese in skupni blagor obeh narodnostij. Prejšnja vlada znala je izkoristiti naš razdor, kajti „duobus litigantibus tertius gaudet“, in Taaffe vladal je toliko časa na podstavi izreka: *Divide et impera*.

Upam, da se naposled vendar spametite obe narodnosti, kajti skupni interesi: blagostanje, napredek in prostost, morajo vendar zmagati. Sovražno mišljenje nemškega prebivalstva proti nam je, če sodimo objektivno, nenaravno in le umetno napravljeno, kakor sem bil uže omenil. Zaprti nemški jezikovni okraji niso se do sedaj razširili čisto nič, gospodarski napredek pa se je samo oviral. Iz katerega vzroka ne zaupate narodu češkemu? Menda jedino radi tega ne, ker smo se vedno trudili in se trudimo še dandanes odstraniti nemški jezik iz onih krajev, kamor se je vsilil proti vsakemu pravu in zakonu; to pa še ni nikakoršno sovraštvo proti nemškemu prebivalstvu, razločevati treba je tukaj dobro. Mislim, da bi se težko našel kak drug vzrok nemške opozicije proti našim težnjam, kajti to se razume, da bi se morala čuvati nemška narodnostna prava pri sporazumljenju ravno tako, kot prava češke narodnosti. Ko bi hoteli govoriti o kaki drugi mrznji med obema narodnostima, bila bi to gola zgodovinska laž. Od reformacije naprej, odnosno izza časa Jurja Poděbrada si obe narodnosti nisti nikdar sovražno nasprotovali. L. 1620.

je v obče celo nemško prebivalstvo stalo na strani čeških stanov, in obe nadvojvodini pod Anizo in nad njo bili ste zavezanci čeških upornikov in s temi večkrat tepeni, posebno ko so preplavili deželo Švedi. Sporazumljenje gledé državno-pravnega stanja Češke bode torej možno, in nadejamo se to tudi doseči; le petem bi se pokazala v vsakem pogledu občja varnost, za obe narodnosti bi izginila reakcija, novi davki in neznesna vojaška bremena. In ta dejstva, ki se ne morejo tajiti, morajo zmagati na vse zadnje, seveda ne s pomočjo koalicijske vlade, kakor se to tudi ni zgodilo s pomočjo Taaffe jeve. Saj ta vlada gotovo vedno nasprotuje, kedar gre za državno-pravna zahtevanja.

Tako se je takoj zaključil tudi dalmatinski deželni zbor, ki je samo namerjal posvetoovati se o neki državno-pravni adresi. To pa ni bilo viteško ravnanje, Octavio! Ker pa ravno govorim o prihodnjem sporazumljenju med obema narodnostima na Češkem, hočem se muditi malo tudi pri g. prof. Šukljeju, ki je tudi omenil to točko. Z močnim glasom je vpil v zbornico: „Ne morem si tolmačiti, kako je možno, da se sostaneta jedenkrat g. dr. Vašaty in pa g. Prade“. No, gospoda moja, g. prof. Šuklje je lahko miren, med mano in g. Pradejem ni nikakoršne osobne antipatije; on bi svedočil lahko sam o tem. Poznam ga kot odkritega nemško-nacijonalnega ljudskega zastopnika, ki je pravičen in ni političen . . . . ., kar mu je treba šteti v veliko čednost. Poreče mi pa morda kdo: — morda celo g. posl. Šuklje sam — „Stremljenja g. Pradeja gravitujejo vendar v Berolin!“ Tega pa vendar ne verujem, in ko bi me hoteli prepričati o tem, rekel bi odkrito g. Pradeju: Dragi domorodec, v Berolinu nimate niti ničesar iskati niti ničesar najti; tega ne dovoljuje evropsko položenje, morda tudi kaka druga delitev zemlje med velevlastimi samimi ne, sosebno pa ne dovoljuje močna dvozveza, da bi se delil evropski teritorij, še manj pa češki. V bistvenem interesu posebne dvozveze je, da močna Nemčija ne postane premočna in nevarna. To bi pa bilo merodavno za g. Pradeja in tudi za samega g. Šukljeja, vsaj jaz mislim tako. Tudi Nemci pridejo naposled do spoznaja, — in s tem zaključujem ta državno-pravni izlet — da bi tudi cela država ne trpela nič na tem, niti gledé na moč niti gledé na velikost, ko bi se ponovilo češko državno pravo in češka samostalnost. Najbolji zgled v tem pogledu je vendar mogočna Nemčija sama, kjer je 25 zveznih držav, med temi državic, spojenih v jedno samo tako silovito državo . . . . .“

Istim smješkom.

— Ženice!

Ona se dignu, zagrla ga i reče mu sladko, ljubezno:

— Ivane!

— Ti ne plačeš, a ja odlazim večeras?

— Ne plačem, jer ne ljubiš suza, pa prekosutra si opet ovdje. Čemu bi plakala? Ja ću sutra misliti cijeli dan na tebe, a ti na mene. Je l' de, Ivice?

— Da, dušice . . .

I on je u srcu bio presretan, gdje ima takvu ženu. Eto ona ne hini bol, ne previja se pred njim,

ne pada u nesviest, što on odlazi, a opet ga ljubi, vruće ljubi. A njezin govor, njezino gukanje, dà pravo gukanje djetinsko, nevino. U takvom razmišljanju on uze štap i prtjagu i podje praćen od nje do izlaza. Tu si još pogledaše u oči, a ona ga vruće, vruće poljubi. On joj odvrati cjelovom žarkim, vatrenim, pa poče silaziti po stepenicam. Ona ga je pratila angeoskim, sladkim smješkom . . . . .

. . . . . *Istim je smješkom* dočekala, dva sata zatim, mladog časnika, koj je došo, da joj prikrati večer . . .

R. Katalinić Jeretov.

Iz poezij J. Stritarja.

(Iz dunajskih elegij: XI., spевана 1876. leta).

Brata sta Srb in Hrvat; ljubezen naj
vlada med brati!
Srb Hrvata črti, Srba sovraži Hrvat!
Med sovraštvu sveta najhujše je bratov
sovrašтво;
Volk ne sovraži tako bridko, srdito
volka!
Brata sta bila Kajn in Abel, poroča
nam pismo;
Prva pretočena kri bratova bila je kri!
Kajn je brata ubil; kaj srd mu je vnelo
krvavi?
Služil drugače Bogu, druge je žrtve
daril.
Vera, ki vez naj bo ljubezni, med zemljo
in nebom,
Prvi rodila razpor, prvo prelila je kri!
Srba sovraži Hrvat! — zakaj? — dru-
gače se križa:
Z desne na levo menda, ali narobe, ne
vem!
Duh iz očeta samo, ne izhaja mu tudi
od sina —
Kdor „filioque“ taji, biti ne more mi
brat! —
Oj slepota! Smijal bi se človek nespam-
meti taki.
Da bi mu bridke solze ne zadušale
smehu!
Kaj se služi tako, govori! očetu v
nebesah?
Kakega mislita pač, Srb in Hrvat, si
Boga?
More li bratov razpor in srd veseliti
očeta?
Bratov sovrašтво, prepir v srce očetu
je meč!
S taboj, Hrvat, govorim, na srce bi rad
ti govoril,
Ako človeški ti ni v srci ugasil še
čut!
Brat nesrečen je tvoj! Ves svet ga mi-
luje v nesreči;
Vsmiljenje srca povsod, roke odpira
ljudem.
Od ledenega, glej! morja se dvigujejo
bratje,
Bratu hite na pomoč, z mesta ne ganeš
se ti!
Bližnji si sosed mu ti in brat, ne! ti si
mu dvojček,
Tebe od njega težko tuje razloči oko.
Mečem ne smeš na pomoč mu iti, po-
stava ti brani,
Brani Madjar ti gospod, a govoriti bi
smel!
Žalost zapira in sram mi ostre besede,
— le to še:
Če ne pomagaš mu že, vsaj ne preganjaj
ga zdaj!

Izvirnik.

Brata sta Срб и Хрват; любезен нај
vlada med braty;
Срб Хрвата чрти, Срба sovraжи Hrvat!
Med sovraštvu sveta najhujše je bratov
sovrašтво;
Volk ne sovraži tako bridko, srdito
volka!
Brata sta bila си Кайн ии Абель, пороча
нам писмо;
Прва pretočena kry bratova была je kry!
Кайн je brata ubil; kaj srd mu je vnelo
krvavi?
Служил другаče Богу, druge je žrtve
daril.
Вѣра, кій въз нај бж любезни мед землjoй
и небом,
Први родила разпор, првж прелила je kry!
Срба sovraжи Hrvat! — закай? — дру-
гаče са крижа:
З десне на лѣвж мѣнда, али нарѣбъ, не
вѣм!
Дух из очета само, не извая му туди од
сына —
Кдор „филіоке“ таи, бити не може ми
brat! —
Ой слѣпота! Смѣял бы са чловѣк неспа-
жати такѣ;
Да бы му бридке солза не задушале
смѣху!
Кай са служи тако, говори! очету в
небесах?
Какѣга мыслита пач, Срб ии Хрват, си
Бога?
Море ли братов разпор ии срд веселити
очета?
Братов совраштво, препир в срце очету
je меч!
С табой, Хрват, говорим, на срце бы рад
ти говорил,
Ако чловѣшкій ти нѣ в срци угасил ше
чут!
Брат несрачен je твой! вес свѣтъ га ми-
луje в несрачи;
Всмилjenje срца повсжд, рже одпира
людѣм.
Од леденѣга, глѣй! моря са днгуеюж
bratje,
Брати хита на помоч, з мѣста не ганеш
са ти!
Ближнїи си сасѣт му ты ии брат, не!
ты си му двойчек,
Тебе од него тѣжко тује разлочи око.
Мечем не смѣш на помоч му ити, постава
ти брани,
Брани Мадьяр ти господ, а говорити бы
смѣл!
Жалост запира ии срам ми остре бесѣде;
— ле то ше:
Че не помагаш му же, всай не преганяй
га здан!

M. A. Ламурский.

Tantum religio potuit suadere malorum. Lucr.

Сербъ и Хорватъ себѣ братья: любовь пусть
будеть межъ ними;
Недругъ Хорвату Сербъ, Сербѣ не любить Хорватъ!
Самое худшее зло есть ненависть брата ко
брату;
Волкъ ненавидитъ не такъ волка сердито и зло!
Братья, вѣдь были Кайнъ и Абель, говорить
намъ писанье;
Первая — жъ кровь лилась — брата была то кровь!
Брата убилъ Кайнъ; что-жъ глѣвъ дозбудило
кровавый?
Иначе Богу служилъ, жертвы не такъ при-
носилъ!
Вѣра пусть связь бы была межъ землею и
небомъ,
Первый дала намъ разладъ, первую кровь пролила!
Сербѣ не любишь, Хорватъ! — почему? — онъ
не такъ крестится:
Со правой на лѣвую, такъ? или обратно, какъ
знать?
Духъ отца лишь исходить, а не заодно и изъ
Сына —
Кто filioque тантъ, быть не можетъ нѣтъ братъ!
О слѣпота! Чловѣкъ бы смѣялся премудрости
этой,
Горькая душитъ слеза громкїй вотъ такой смѣхъ!
Такъ ли служить Отцу небесному, такъ ли, ска-
жите?
Какъ представляютъ себѣ Бога Хорватъ, да и
Сербъ?
Можетъ ли братьевъ разладъ сердитый Отцу быть
любезенъ?
Братевъ брань и разладъ въ сердце Отцу его
ножъ!
Я съ тобою, Хорватъ, говорю, изволь убѣдиться,
Вѣдь не угасло тебѣ чувство въ сердцѣ еще!
Братъ несчастенъ! весь свѣтъ жалѣеть его же
несчастье,
Сердце открыто людей, если несчастье зоветъ.
Движутся, вотъ смотри! уже отъ сѣвера братья,
Брату на помощь идуть, съ мѣста не тронешся
ты!
Ближнїй сосѣдъ онъ твой, близнецоюж его даже
считать,
Трудно его разлучить глазъ мой вотъ отъ тебя.
Ты помогать не можешь мечемъ, законъ не по-
зволитъ!
Не позволитъ Мадьяр, можешь ты говорить!
Стыдъ и печаль не дають говорить нѣтъ болѣ —
скажу лишь:
Если не можешь помочь, хоть не преслѣдуй его!

Фр. Целестин.

Pogreb srca.

Zijaj mi, zijaj, jama globoka,
V tebe zakopljem svoje srce!
Zijaj le, zijaj, jama široka,
Koj te zagrnejo moje roke!

Spavaj mi tiho, srce nemirno,
Spavaj do dolgega sodnega dne!
Bilo si čedno, bilo obzirno,
Pa si trpelo vsako gorje.

V glavo ne boš mi več uhajalo,
Niti rušilo modrih osnóv.
Tiho boš, tiho v jami tu spalo,
Prosto od vsakih težkih okov. —

Jaz pa kot jastreb z gnjezda se vzdignem,
Bistro pogledam hitro na svet;
P'en si ugledam, tiho namignem,
V krempljih mi bode masten obed.

Vdove, sirote bodem zastopal,
Pisal debeli vdovam račun.
Nič pa ne bom vam niti zastokal!
Stoče naj ona: trd bo moj kljun!

Lagal vam bodem, zavijal resnico,
Vse za obilno svojo korist.
Klanjal se bodem, dajal desnico,
Bodi si človek — čisto nečist!

Ljubil bom, ljubil deklico mlado,
V sreči ljubezni bistro plaval.
Če se poštenje kateri ukrade,
Jaz ga ne bodem dekletu dajal!

Ti, domovina, sladka in mila,
Tebe pozabil ne bodem nikdar!
Ti mi boš česti, slave dobila,
Saj ti ne bodem — navadeu slepar!

Hodil bom v fraki, z belo kravato,
Nizko se klanjal — grdim ljudem
Slavil bom vse, če je le bogato,
Za siromake gluh bom in nem.

Mirno in častno bodem vam živel
Kupo življenja pil si sladko,
Kakor golobček častno osivel,
Bodro vam gledal v vsako oko.

Kdor pa srca si ni še zakopal,
In, poštenjak, ga nosi s seboj,
Ta pa naj bode grozno mi stokal
Njemu naj bode ljuti naš boj!

Naj le vzdihuje, naj se le zvija,
Muke največe naj le trpi!
On nam poštenje naše ubija;
Naj le umira, naj le bleđi....

Več mi ne zijaš, jama globoka!

V tebe jaz del sem svoje srce:

Tu zakopale, jama široka,

Srce so lastue moje roke! —

Оглянусь* ли крутомъ — какъ во мракъ
ночномъ,

Ни откуда¹⁾ не вижу просвѣта,
Пѣсню-ль я запою — я за пѣсню свою
Отъ людей не услышу привѣта.

Не понять²⁾ имъ огня, что сжигаетъ меня,
Ни стремленій моихъ, ни печали,
И все то, чѣмъ живу — пылкимъ „сномъ“
на яву³⁾,

Безъ сомнѣннн⁴⁾, люди бъ назвали.

Каждый смѣлый⁵⁾ порывъ, каждый чест-
ный призывъ

Изумленной⁶⁾ встрѣчали улыбкой,
И пытаться⁷⁾ найти къ сердцу братьевъ
пути —

Вижу: горькою⁸⁾ было ошибкой.
Замыкался въ себя, никого не любя,
Я мечталъ⁹⁾ о покоѣ ирваны,
Иль съ безумной тоскою¹⁰⁾ самъ, своею рукою,
Растравлялъ¹¹⁾ неважнннн раны.

Я боролся съ собой, я боролся съ судьбой,
Но въ душѣ искра Божия глѣла,
Загасить не могла безпросвѣтная мгла
Эту искру, что¹²⁾ ярко горѣла.

И, язва¹³⁾ и кляня, осуждая меня,
Пусть толпа¹⁴⁾ забросаетъ¹⁵⁾ камнями, —
Я — счастливѣе¹⁶⁾ ихъ, безучастныхъ¹⁷⁾,
слѣпыхъ,
Поглощенныхъ¹⁸⁾ своими страстями.

Вѣдь¹⁹⁾ они, какъ рабы, упоеннн²⁰⁾ борьбы
Не поймутъ, не ушьются мечтами,
Не извѣдаютъ²¹⁾ грозъ²²⁾ и восторговъ²³⁾, и
грезъ²⁴⁾,
Не заплачутъ моими слезами!

О. Н. Чюмина (Миханлова).

Највећи јади.

Кад бих стао да набрајам
Сваковрсни јадах број,
Мислим неби мањи био
Нег' пчелица читав рој.

Ал све јаде човјек може
У победи савладат,
Но највеће јаде то је
Кад на брата мрзи брат.

У Бару (Црна Гора), 1894.

То су јади несносиви
И гр'ех кога мрзи Бог:
Гојит мржњу и освету,
На рођеног брата свог.

Није л' мајка, мила мајка
На рођење рекла нам:
Да за брата не жалимо
Ни у воду ни у плам?

Није ли нас заклињала
Истом храмом прса свог,
Да лубимо братац брата
Јере тако гоће Бог.

Љубимо се дакле браћо,
Нека буде мржњи крај,
Јер иначе без љубави
Затворен је божји рај.

Миџо Јововић.

*) То prekrasno pesmice priobčujemo iz „Sveta“ („Sveta“) No. 140, kjer je natisnena bez vsakega zaglavja. Ko bi gospa Čumina povprašala nas o njem, mi bi jej rekli, da bi nazvala jo „Mehča in žitelj“.

1) Ни откуда = od nikoder; 2) не понять = ne urazumejo (inf.-imperat. v mesto fut.); 3) пылкимъ сномъ на яву = goreče sanje, ko ne spé, ein lebhafter Traum im Wachen, pogovorka o takih rečeh, kojih prav za prav ni i ne more biti; 4) сомнѣние = dvomba; 5) смѣлый = audax, kühn; 6) изумленная улыбка = začudjeni smehljaj;

7) пытаться = pe:rošdati, poskušati; 8) горькая ошибка = grenka zmota; 9) мечтать = sanjariti, мечта = sanje, sanjača, sanjarija; 10) тоска žalost, тосковать по родитѣ = žalovati po domovini; 11) растравлять = aufreissen; 12) что = которая; 13) язва = spaliti, sticheln (particip. adverb. praes.); 14) толпа = der Pöbel; 15) забросать = закидать, замешать; 16) счастливѣе = srečni (compar.); 17) безучастный = равнодушный; 18) поглощенный = pogrezneni; 19) вѣдь = znaj, ker, kajti; 20) упоение = naslađenje; 21) извѣдать = poskusiti; 22) гроза = burja, nevihta; 23) восторгъ = das Entzücken; 24) грезы = мечты.

Iz „Rodoljubka“.

Opet mi se trгла lira,
Na' pjesmu me opet zove,
Srce mi se razigralo,
Zapjevati će pjesme nove.
Do sada sam pjesmom plakô,
Samotan sam s njom uzdisô,
Ćemerno mi srce bilo,
A sumnjom mi speta misô.
Sad si, dušo, ganula se
Na goleme vaje moje,
Sad si meni iz ljubavi
Poklonila srce svoje.
Do sada sam pjesmom plakô,
Proklinjao sudbu kivnu,
Sdvajao sam, potlačenu
Otačbinu videć divnu. —
Sad se narod moj već budi,
Osviećen se krepko diže,
Da vojuje, dok željenu
Metu svoju ne dostiže. —
Ćemu dakle tugovati,
Ćemu mutiti zlatne snove?

Amo, liro, vierna drugo,
Zapjevajmo pjesme nove!

Čime, rode, da se tješiš
Kada ljutu borbu vodiš?
Što da tebe većma hrabri,
Da otačbu oslobodiš?

Ej, pogledaj u tu prošlost;
Mnoga pade moć i slava,
Soriše se, ah, pri stolja,
Pade sila i država.

A ti, rode, još tu stojiš
Sviež i vedar, čil i snažan,
Uz sve muke i nevolje
Jošte srčan i odvažan.

Utjeha ti to najveća:
Radi pravde tko se bori,
Past ne može — ta ga borba
Samo jačim, većim tvori — —

Milo li te gledam, rode,
Kako si se sviestan dignô,
I kako je dušman kleti
Zabrinuto glavu prignô.

Uztraj, rode, napried tako!
Što u tebe više sviesti,
To budućnost ljepša tvoja,
Veća slava u poviesti!

Neboj mi se ništa, dušo,
Stari vaj se vrnut neće,
Mojom stazom sada cvate
Mirisavo samo cvieće.

Gledaj moje čelo samo,
Izčezno je oblak jada,
Slušaj moju pjesmu samo,
Ču li ljepšu ti ikada?

Dok za slobod rod mi bude
Vojevao tako smjelo,
Dok god budeš, dušo, moja,
Srce će mi bit veselo.

Često, rode, sdvojiti htjedoh
O sudbini misleć tvojoj,
Diete bijah i utjehe
Nać ne mogoh duši svojoj.

Al da sada kad zasdvojim,
Gdje te tare dušman — zlobnik,

U pamet bi za utjehu
Dozvo sebi Sizet, Grobnik...

Grčke, rimske krvne bitke
Svud se širom svieta znadu,
Schyte, Hune, Gote, Obre
I Vandale svi poznadu.

U poviesti ima mjesta
Za njih i za drugih trista,
Tek stranica tvoja, rode,
Mal da nije sasma čista.

Ništa za to! — doć će danak
Kad će svijet izpitivat,
Komu mora spas prosvjete
Punim pravom zahvaljivat...

Tad će doznat, da prosvjete
Luć još gori s tebe sama,
Te da nije bilo tebe,
Ljudski duh bi pila čama.

Dinko Sirovica.

O. A. A-ой.

Любить я не могу,
Когда бы и хотѣлъ.
Любить я не могу,
Когда бы и смѣлъ!

Печально не любить,
Красавицу тебя,
А въ сердцѣ жаръ кипитъ,
Волнуется душа.

И думается мнѣ,
Зачѣмъ же не любить,
Любить хотя во снѣ,
Тебя вотъ не забыть?

И вижу я во снѣ:
Цѣлую я тебя,
Трепететь сердце мнѣ,
Тебя, тебя любя.

Да, пусть же на яву
Не буду я скрывать,
Что я тебя люблю,
Хотѣлъ бы цѣловать.

Тебя бы цѣловать,
Тебя одну любя,

И людямъ не сказать,
Что, Оля, ты моя.

Фр. Целестина.

Črna knjiga.

Lepo, prijetno gvezdice! vzkliknil je uže mnogokdo, idoč po široki, vendar le bolj samotni ulici, ugledavši malo, nizko, lično hišico z malo, lepo, vabljivo verando in zelenim, z drevjem gosto nasajenim vrtom nad cesto. Jelo se je mračiti, ko se odpro težka vrata lične hišice, in se na pragu ustavi mlad, vesel mož. Obrnen je v vežo, vidi se, da govori, ali govorjenje mora biti tiho, nežno. Obrnil se je uže desetkrat, da bi odšel, a vsakrat se je vrnil na prag k priprtim vratom. Naposled pošlje v vežo še poljub po treh dolgih prstih aristokratske roke svoje, zaloputne vrata in odide. Po belih kamenitih stopnjicah v hiši čujejo se lahki koraki in na tihem peta pesem:

„Ljubezen je bila, Ljubezen še bo, Ko tebe in mene Na svetu ne bo.“

Tam v zadnji sobi nad vrtom ustavi se mlada žena, srečna Vera. Leva roka visi ji naravnost ob boku nizdol

kazalec desne roke drži si pa na gladkem lici ter misli: — „hočem — nočem. — Rekel mi je, dolgo je uže tega, da je mnogo bolje, ako ne čitam te knjige, sedaj jo imam, zakaj bi je ne smela čitati, saj pravijo, da je tako resnična. Oprosti, ljubček moj, ali to pot te ne slušam, preveč sem radovedna!“

Prižigaje si luč, jame zopet peti tihoma:

„Ljubezen je bila, Ljubezen še bo, Ko tebe in mene Na svetu ne bo.“

Odpri vsa okna, potegne temna težka zagrinjala skupej ter sede k lepi okrogli mizi. Odpri majhen, skriven predalček ter prinese iz njega prst debelo rumeno knjigo, odpre jo na prvi strani, kjer je sam naslov, prečita tudi to stran, potem položi knjigo na mizo, podpre si čelo z levo roko in jame čitati urno, hlastno. Naglo ji teče širok dosti velik tisk, ker obrača naglo debele liste. Obraz ji rdi čim dalje bolj, diše vedno hitreje in obrača liste uže jako nervozna.

Siten komar pribrenči ji do ušesa, in ko ga spodi nevoljno, odbrenči, zaokroži parkrat krog elegantne svetiljke ter sede potem tiho na beli vrat mlade žene. Ona pa le čita in čita. Svet nov, neznan, grd, nizek in podel svet odpira se pred njenimi očmi z vsako stranjo. Zmaje tu in tam s črnolaso glavico in si šepeta: „Neverjetno, neverjetno, in vendar je res, oh, izvestno res! In moj Emil je tudi tak, kakor vsi drugi? — Rekel je, da ima nocoj neko sejo, da pride kmalu, a ni ga še“. Takó si misli, ko si spušča na pleča obile, dolge lase, kateri jo težé nocoj nenavadno, in jame zopet čitati.

Z nočjo prišel je na svojih lehkkih skrivnostnih krilih veter, zaganjal se ob listje in veje, da so se šibila mlada drevesa pred Verinimi okni. Vsakrat zapihal je veter glasneje, silneje, da so se zavese v sobi napihovale dolgo, tako dolgo, da so se spustile raz zid, kjer so bile pripete, in da jim je veter vrzel spodnji konec sredi sobe. Vera pa čita naglo, težko sopeč, s široko odprtimi očmi. Zunaj šumi drevje, žvižga veter, da šibeče vejevje drsa ob odprte vetrnice s čudnim praskom; čitateljica mlada pa ne vidi, ne sliši ničesar, ne sliši, da jo zove božajoč možki glas uže več kot četrť ure tam pred vrtnimi vrati na cesti. V sobi ne gane se nič, le krog svetilke pleše metulj, ki ga je veter zagnal v sobo. Glas na cesti umolkne, slišijo se le čim dalje manj odhajajoči možki koraki.

Pred Verinimi očmi podé se živali v človeški obliki, ljudje grdi, nizki, podli brez idejalnih čuvstev, brez vsake vzvišene misli na svetu, kjer je samo gnjus, sebičnost in podlost. V velikih temnih Verinih očeh zaigrati dve solzi, stemniti ji vid ter kaneti na stavek, kateri je prečitala baš sedaj. Tema solzama sledijo druge, druga za drugo, ona položi glavo na mizo in zaihti glasno, da se ji strese vse vitko telo! Zunaj tuli veter vedno silneje in odnaša glasne, močne vdarce s kamenom ob vrtna vrata. Sliši se vzklík izgubljenega potrpljenja, in izgublajoči se koraki.

„Tedaj grdo, nizko, podlo vse in ljubezni ni“, govorila je Vera z mračnim pogledom in nagrbančenim čelom; „lepe, sladke besede, slajše sanje, to je vse laž, gola laž! In moj Emil, zakaj me jo poročil? Radi dote, denarja. Kaj je mislil, ko je vpiral v moje oči svoj pogled, oh, kak pogled! Kaj, ko se mi je nasmehoval, kaj, ko je pisal pisma polna ljubezni, vzorov, sanj? Kaj, ko je trgal in sušil za me nežnih cvetic ter mi pošiljal v svojih listih? Je li vse to nizko, podlo? In zdaj, odkar sva poročena, ni vedno jednako ljubeznjiv, vedno tako pesniški razpoložen, ne šali se li vedno nad tem malim domom našim s pesnikom, da

„Raum ist in der kleinsten Hütte,
Für ein glücklich liebend Paar?“

In zadnja njegova knjiga ni od začetka do konca lahka, sladka poezija, resnična i brez pretiravanja, je li vse to laž, nizkost, podlost? Ura jo vzdrami iz premišljanj. „Jednajst bje uže, čitala sem skorej tri ure in, dasi sem malone pri koncu, ne morem dalje“.

Oči beže ji po knjigi in obstoji na podčrtanem stavku: „Za nežno, lepo, milo žensko čuti mož nekaj, čemur pravijo

ljubezen, a tega čustva ne čuti nikdar za ženo svojo“ . . . Glasen šum, kakor skok na listje, ali kakor bi kdo lomil vejevje, jo vzdrami; trdi urni koraki po vrtu privabijo jo z rdeče objokanimi očmi k odprtemu oknu.

„Pozabil sem ključ, in dve uri dvoranim ti uže tod okolo“, oglasi se njen mož nekoliko šaljivo, nekoliko očita-joče, „a ti spiš, kakor zakopana!“

Molčé mu gre odpirat in pri njegovem poljubu zaihti zopet na glas.

„Kaj se je zgodilo, kaj je?“ — Nič odgovora. Roko, ob kateri je slonela vedno tako rada, pahne od sebe; ko se približa prejšnji mizi, dene glavo na njo in ihti.

„Vera, Veruška, Verinka, otrok, kaj ti je, govori!“ In ljubka ji lase in obraz ter jo skuša tolažiti. Ko vidi, da ne opravi ničesar, in da ne spravi besede iz nje, hoče oditi — tu pogląda v odprto knjigo na mizi, prečita podčrtani stavek, nagrbanči svoje lepo, visoko, pošteno čelo in pravi: „Ubogi moj otrok, ne čudim se več tvojemu joku, saj se spominjam, kak vtis je še na me — moža — napravila ta knjiga, ali lepo ni, da nisi slušala in jo pustila.“

„Kaj ni morda res, niste li res vsi taki?“ vpraša ga ona z jokajočim glasom.

„Ne zamerim ti nocoj, Vera, ker vem, da sovražiš v trenutku ves svet in — vsaj zdi se ti — da tudi mene. Pomisli vendar malo, da je spisal knjigo stari, življenja siti, naveličani pisatelj — čudak.“

„Saj je tvoj ljubljeneč, in sam praviš, da mu je s težka dobiti para“.

„Izvestno, da sem rekel in še pravim tako o nekaterih ali o večini njegovih del; v tem pa, dasi je dosti resnice, vendar je prečrno, pregrdo risan svet, čemur pritrđiš tudi ti, ako se ozreš malo v vsakdanje življenje. Niso li baš duševne zmožnosti, ki odlikujejo človeka od živine? In niso li lepe umetnosti, ki mu vzdigujejo duhá, polnijo srce in dušo z lepimi vzvišenimi mislimi, ga blažijo in mu lajšajo težavno pot življenja?“

Ona, ki ga je gledala prej neverjetno, a čim dalje tem zaupneje, nasmehlja se mu naposled, naslonivši se na njegovo ramo.

„Torej ni vse res, ni vse res, Emil, povej!“

„Res je, da te imam danes desetkrat rajši, nego tedaj, ko sem se v te zagledal, in petkrat rajši, kot onega dne, ko sva si povedala, da se ljubiva“.

„In ta knjiga?“

„Je za druge ljudi“.

„Je vendar kaj takih?“

„Ostavi to draga, tebi ni tega treba premišljovati. Svet je bil in bode tak, dokler bode stal, ni oni čudak ga ne izpreobrne: tolaži aaj nas, da je vsaj nekaj poštenih, dobrih ljudi, te glejmo, po teh se ozirajmo in ne segajmo brezpotrebno v podlo življenje podlih ljudi. — Radi te knjige hladil me je torej nocoj veter pred vrtom, da sem vzdihoval in se hudoval kakor nesrečni ljubimec pred hišo trdosrčne ljubice; radi te knjige vidiš me vsega v prahu, in radi te

knjige plaziti sem moral po zidu kakor tat ne brez nevarnosti; kaznujeva jo s tem, da jo vpepeliva.

„Na, stoj, obečam ti, da je ne bodem čitala več, shrani jo v knjižnico, in ko bi se kdaj uresničile . . . tedaj ti jo prinesem v svarilo pred oči. Kako strašen večer sem preživela, ko se mi je zdelo, da sem izgubila vse, da ljubezni ni, ko mi je ta knjiga kar mahoma odgrnila toliko neznanih grozних rečij ter pogreznila vse idejale moje v — blato!“

„Ne, duša, ko ti pridejo take misli, spomni se rajši Schillerja :

„Selig durch die Liebe
Götter — durch die Liebe
Menschen Göttern gleich.“

Márica.

Početkom počitnicâ.

Grozna govorancija.

(Konac.)

Pošto ste se, cienjene gospodje i štovana gospodo, za odmora pošteno najeli, a još poštenije napili, usudjujem se evo obratiti se na vas s najponiznijom i najpokornijom molbom, ne biste li mi blagohotno izvoljeli dopustiti, da smijem progovoriti nekoliko rieči o jedenju i pijenju (*Živio!*).

Vrhu žedje nema jada,

Nema vruga vrhu glada (*Tako je!*).

Narod hrvatsko-slovenski treba da ima, prije svega, šta jesti i piti (*Tako je! Živio!*); jer „čovjek, koji je gladan i žedan“, veli Sokrat, „niti će se u boju hrabro boriti, niti će ići na izbore za občinsku upravu, niti će se odvesti na Sokolovu slavnost u Postojnu“ (*Slava Sokratu, slava!*). A ja tomu dodajem: Pošaljite me u Sibiriju, pribijte me na drvo križa, zatvorite me s doktorom Mahnitom osam dana u isti zatvor — ali nemojte od mene zahtijevati, da vam pišem humoreske i satire, kada sam gladan i žedan (*Tako je! Živio doktor Fiacca!*). Dâ, dâ, cienjene gospodje i štovana gospodo (*Na zdar!*), i jesti treba, i piti treba; ali (*Čujte, čujte!*) jesti i piti može samo onaj, koji ima jestiva i pića (*Tako je, tako je!*). To sam rekao drugimi riečima već prije (*Bis! Slava gospodinu doktoru!*). Dâ, dâ, dâ (*Tako je! Živio govornik!*), t. j. ne, ne, ne (*Tako, tako je, Živio!*), naš narod ne ima toliko jestiva i pića, koliko bi mogao imati — da se radi i djela ne samo više, nego i pametnije (*Istina je, istina je! Živio doktor Fiacca!*). Šta će najrodniji vinograd, šta najplodnija njiva, šta najbolji perivoj, ako ne ima radina i pametna, dâ, radina i — pametna gospodara (*Bravo! Bis!*). Dâ, bis; i ter, ako upravo hoćete — jer koliko ima ljudi, koji rade, koji puno, puno rade — drugim i sebi u škodu — jer ne rade pametno (*Na zdar! Živio!*). Jest, istina je, pravo je, što sam do sada rekao; ali je istina, ali je pravo i ono, što još nisam rekao (*Tako je! Živio govornik!*). Tko ne radi na polju i na njivi, u vinogradu i u vrtu, onaj radi drugdje (*Burno odobravanje sa svih strana*); vi, cienjene gospodje i štovana gospodo, te i ja radim, t. j. imamo raditi, t. j. imali bismo raditi (*Živio! Slava! Na zdar!*)! na onome polju, na kojem se, sjedeći, ore (*Tako je! Živio!*) — perom (*Horošo!*!), hraneći se ne samo kruhom i vodom, mesom i vinom (*Živio!! Burno, dugotrajno odobravanje desnice, lijevice i središta*) itd., nego i raznovrstnim ugodnim i neugodnim, pametnim i nepametnim, potrebnim i nepotrebnim učenjem (*See gleda čudnim pogledom govornika i — tla*). Šta da se učimo? Na to sam pitanje odgovorio u prvom dielu slavne moje govorancije; dodati mi je evo samo jedno: i . . . . . praktikaniti treba da se uče; inače mogu na izpitu propasti. (I doktor Fiacca može pro-

pasti.) Dâ, dâ, t. j. ne, ne, propasti nije baš ugodno . . . ali ima ljudi, koji, premda su prošli na svakom izpitu, ipak ne znadu, da sviet znade, da oni ne znadu, koliko misle da znadu. Drugi, opet, ne znadu, da drugi ono, što oni znadu, bolje znadu ili da i ono znadu, što oni ne znadu (*Ponoćni mir; grobna tišina*). Nije li tako? Jest, cienjene gospodje i štovana gospodo, tako je (*Tako je! Živio!*); upravo za to (*Kao da je grmnoo grom . . . Živio! Na zdar! Tako je! Horošo! Slava! Desnica pljeska, lijevice baca šešire u zrak, središte pleše, ženske padaju muškim u naručaj, djaci dižu gospodina Upravozatovića na ramena, t. j. nebu pod oblake, neka ga Bog pomiluje i prečista djevica*). Upravo za to, jer vićete i bućite, moram opet opetovati, što sam već dva puta opetovao: nadam se, cienjene gospodje i štovana gospodo, da ćete blagoizvoljeti uzorno šutjeti — protiv staroga običaja hrvatsko-slovenskoga . . . . . Upravo za to (*Živio gospodin doktor! Slava gospodinu Upravozatoviću, slava, slava, slavaavaa!!!*) usudjujem se evo obratiti se na vas s najponiznijom i najpokornijom molbom, ne biste li mi blagohotno izvoljeli dopustiti, da smijem progovoriti nekoliko rieči — proti . . . dâ, cienjene, velecienjene gospodje (*Živio!*) i štovana, veleštovana gospodo (*Na zdar!*) dâ, (*Tako je!*), proti vama (*Na desnici: Brrr . . . Na lievici: Ohò! U središtu mir. Dr. Mahnit: Non licet, non decet. Stavac s bielom bradom, iz ilirskoga doba, pred središtem: Što je pravo, i Bogu je drago!*). Vi ste ljudi, blage ćudi (*Tako je!*), bolji nego svakidanski kruh (*Živio!*), bolji od najboljega vina (*Burno odobravanje*). Upravo za to (*Još burnije odobravanje*) evo me, da vam nešto kažem, što već znadete . . . Po rimskom, kanonskom, nje-mačkom i svakom pravednom pravu bez grieha neima kazne, a ne bi imalo biti ni grieha bez kazne. Vi griehite često (*Ponoćni mir i grobna tišina*) . . . Dâ, dâ . . . čujte, poslušajte . . . 1. Ako se tko ponosi imenom hrvatskim ili slovenskim, a misli, da je Zagreb u Magjarskoj — je li to grieh ili nije? — 2. Ako se Srbi druže i slažu s Latinima, da lakše mogu škoditi Hrvatima i samim sebi — je li to grieh ili nije? — 3. Ako koji hrvatski ili slovenski pjesnik poznaje točno i temeljito i Schillera i Götthea i Lessinga itd. itd., ali ne poznaje naše narodne pjesme ni toliko, koliko nekoji nje-mački profesori Ilijadu i Odiseju — je li to grieh ili nije? — 4. Ako tko prevadja sa štokavštine na kajkavštinu, e da time proslavi svoje častno ime i jedan narod razdieli u dva — je li to grieh ili nije? — 5. Ako kakav doktor ili odvjetnik svagda i svagdje predlaže, da se ima osnovati ili preobraziti ovo, to ili ono, ali ne da nikada ni za najbolji predlog niti novčića — je li to grieh ili nije? 6. Ako kakav pisac piše i stvara uvodne i neuvodne članke bez . . . . . (*Ille senex: Sveti Janez Seepomuk . . .*) . . . — 7. Ako je tko veoma zadovoljan, kada ga hvališ, premda nije hvale vriedan, ali se strašno i grozno srdi i ljuti, kada koriš i najblaže, što zaslužuje ukor najstroži — je li to grieh ili nije? — 8. Ako . . . dosta . . . dâ, dâ, dosta, cienjene, velecienjene gospodje i štovana, veleštovana gospodo, dosta, jer ste vi veoma pametni, razumni i mudri te uvidjate, da ja imam sasna pravo, pišući satire — ne toliko s toga, što se je griehilo do sada, koliko u to, da se ne bi griehilo od sada.

(*Motreći i razgledajući slavne slušatelje pažljivo i pozorno:*)

Budući, cienjene, velecienjene gospodje i štovana, veleštovana gospodo, više ne vićete i bućite, nego najuzornije šutite protiv staroga običaja hrvatsko-slovenskoga, to neću nastaviti govoranciju svoju kritikom i satikom, nego, i nastaviti i savršiti, zanimivom, dražestnom „šćoricom“ (*Živjela „šćorica!“*) iz svakidanjega života hrvatsko-slovenskoga.

Nekoji su, qui dicuntur, pisatelji veoma sretni. Budući su ili bogati ili lukavi (*sapiens = mudar, doctus = učen*) ili štogod drugo. Sprijatelj se s ovim, tim ili onim, koji u „književnom zboru“ Zagrebačkom, Biogradskom ili Ljubljanskom magna vivit auctoritate. Sprijatelj se . . . pišu ili prepisuju ili prevadja, sve nazivljući svojim; njihovi proizvodi ugledaju sviet, plaćeni zlatom, u mjerodavnih listovih; kritika ili ne otvori usta ili otvori i raz-

tvori široko i visoko. da hvali i slavi. — I ja bih se prijateljio . . . ali ne imam s kime. Za to, ne znajući, što i kako bih, pišem privatno, za se — u svoj dnevnik. Bolje i tako, nego li nikako.

Nu često ima čovjek više pameti nego li sreće, još češće više sreće, nego li pameti. To se je dogodilo i meni (*To? Valjda, što je češće?* Op. ur.). Moja naime mila, mala ženičica, želeć me vidjeti u redu slavnih pisaca (*U nas je sve „slavno“, što je u drugih tekar „štovano“ ili „cienjeno“.* Op. ur.), odnese mi dnevnik i ponese u Dolenčevu tiskarnu, dašto, tajno, kada mene nije bilo kod kuće, kada sam se ja mućio u uredu. — Komu da preda dnevnik? Hercules in trivio! „Našoj Slogi“, „Edinosti“, ili „Slovanskomu Svetu“? Slovanski svet vriedi više, nego li Istra ili tršćanska okolica, za to . . . (*Tu ne prolaze praemissae ex conclusione.* Op. ur.) „Slovanskomu Svetu“.

„Klanjam se, gospodine uredniče! Dr. Fiacca moj je gospodar . . .“

„Čast mi je, milostiva; izvolite . . .“

„Moj gospodin gospodar piše . . . Tu je, eto, napisao zapravicu o grafologiji, klobukologiji, poplatologiji, govorologiji itd Izvolite . . .“

„Izvolite mi ostaviti knjigu . . .“

„Nikako ne mogu . . . Izvolite pročitati . . . Ako je dobro prepisat ću . . .“

Urednik čita, razmišlja, proučava.

„. . . ne tepajući, kao nekoji naši doktori i odvjetnici . . . što hoće time da kaže vaš vlt. gospodin gospodar?“

„Valjda je čuo govoriti kakova doktora ili odvjetnika, koji ne zna govoriti . . .“

„Hm . . . hm . . . (čita): Govor ne počinje nikada riečima: „za to“, ili „s toga, ili „dakle“ (*Slovenčki: „torej“.* Op. ur.) . . . što to znači?“

„Valjda je dotični gospodin doktor, odvjetnik . . .“

„Doktor, odvjetnik? . . .“

„Valjda je dotični [gospod doktor, odvjetnik govorio više puta na istom „zboru“ . . .“

„I počeo svaki put riečju „torej“ . . .“

„Valjda . . .“

„Možebiti, možebiti . . . (čita): . . . još ljepše jesu zahvalnice . . .“

„Dâ, dâ, zahvalnice; n. pr. kada se tko ima zahvaliti članovom koga društva, što su ga izabrali odbornikom . . .“

„Dobro, dobro . . .“

„Dâ, dâ, moj gospodin gospodar piše dobro . . . Klanjam se, gospodine uredniče!“

Jeste li me razumjeli, velecienjene gospodje i štovana gospodo? Je li vam stvarca jasna? (*Jest, jasna je! Živio!*)

Rekši, što sam imao reći, vama, velecienjene, dražestne gospodje, biele ljubim ručice, a vama, veleštovana, hrabra gospodo, do crne klanjam se zemlje. — *Bog i Hrvato-Slovenci!* (Horošo! Na zdar!!! Živio!!! Slava!!!!) Ljubljančani pjevaju: „Ja sam Hrvat dušom, tielom“, Zagrebčani: „Slovenec sem“. Štokavci nazdravljaju kajkavski, kajkavci štokavski, čakavci samo štokavski. Otajerci plešu s Crnogorkami, Crnogorci s Kranjicami, Zagreb s Ljubljanom, Sarajevo-momče s Goricom-djevojkom . . .)

U Zagrebu i Ljubljani, avgusta 1894.

Dr. I. F. B.

DOPISI.

Iz Ljubljane, 15. avgusta 1894.

(In še — *caveant consules!*) Glavno glasilo napredne stranke odgovorilo je v 185. številki popolnoma stvarno na naš dopis „Napredni položaj“. Tako

je prav! Mi se veselimo odgovora „Slovenskega Naroda“. Boljše je, kakor pa da bi gospoda prezrla naš članek — svedok nam je odgovor gospoda „Alfe“, da smo vendar-le nekoliko vspodbudili napredne gospode, da bi mislili sami, kakó zboljšati položaj. In to je bil glavni namen našem dopisu — z vspehom smo lahko zadovoljni. „Slov. Narod“ sam nekoliko pripoznava resnico naših očitaj, kajti: „Neumorna agitacija od nasprotne strani, tem uspešnejša, ker ni bilo več pravega odpora, dokazala je, da so se varali oni, ki so sanjali o miru in o spravi, in zategadelj prostodušno priznamo, da je bilo politično odjendanje narodno-napredne stranke *velika taktična napaka*, da je bil to skoro narodni greh“. Pravi pa, da je „Slov. Svet“ napačno poučen o vzrokih dosedanje malomarnosti napredne stranke. Jaz mislim, da ne — in gotovo nisem osamljen s svojim mnenjem. Morda je več vzrokov in gotovo ni poslednji ta, ki ga je navedel „Slov. Svet“. *Dejstvo* je, da je položaj pomilovanja vreden, — vzrok naj pa bude ta ali oni. Radi vzrokov, mislim, ne bodemo se prepirali, *odpravimo le dejstvo!*

In delati v to je treba nemudoma — držati še nadalje križem roké, bil bi nedopusten greh. Vzdravimo se sami — in vzdravimo tudi malomarne elemente. Če pa ni delovanje „Slov. polit. društva“ već tako krepko in veselo, kakoršno je bilo v začetku, je le žalosten dokaz za moju trditev, da res ne vemo dosti, kaj je vztrajnost v narodnem boju. In to vztrajnost hoćemo, moramo si pričarati v naše vrste! Vstvarimo si organizacijo, katere doslej ni bilo toliko, da bi bila vredna vpoštevanja, in to mi mora pripoznati vsak, ki le količakaj pozna razmere. Da bi si vstvarili to organizacijo s prepotrebno *disciplino* — to je bil drugi in poslednji namen našega dopisa, ki je bil torej pisan z dobrohotnim namenom, z namenom, *koristiti* napredni, ali bolje zares: narodni stvari. Opravičenost glavnih mislij našega članka morate pripoznati, in jo bodete morali *sami* pripoznati s svojim nadaljnjim delovanjem. Odkrili smo naše rane prav neradi, ali govorili smo, ker nas je navdajal strah v *bodočnost*, skrb, da se s svojim bratoljubjem do „Slovenčevcev“ umorimo sami! Naj pokaže nasprotna stranka *dejanski* svojo dobro voljo za slogo — dokler pa tega ne stori, *bodimo oprezni!* Naj nas torej nihče ne obsoja — qui bene distinguit, bene docet . . . Krivic napredni stranki nismo storili nikakih!

Mi smo preverjeni, da svojih ran ne prikrivajmo, če uže vidimo vsak pezdir v očesu nasprotnikovem, da bi bilo to celó opasno. Rane se neozdravijo s sramežljivim prikrivanjem! Časopisje pa tudi ni zato, da bi obešalo na veliki zvon samo naša dobra svojstva, ampak da nam *osvelli* i naše *slabosti*, katere treba odpraviti. Ne razumem, zakaj bi nas bilo sram naših nasprotnikov — nekolikokrat se nam zarogajo, konečno se jim pa zasmejmo vendar le *mi* in dosežemo već, nego pa z dosedanjim metanjem peska v oči. Zakaj bi imel prav dr. Lampe, ko pravi: „Časopisi so većinoma podobni povekševalnim steklom. Kar pogledamo skozi steklo, kaže se nam vsaj nekoliko drugače, kakor je v resnici. Grajjamo, kar je graje vrednega! Ne bodimo nikdar s tistim zadovoljni, *kar je*, ampak zahtevajmo tisto, kar bi *lahko bilo!*“

Res žalostne so razmere v narodni stranki tudi radi tega, priznavamo, ker se precej nadarjenih naših mož odteguje resnemu političnemu delu. Kje bi lahko

bila napredna stranka, da bi tega ne bilo — da bi pri nas vladala taka skupnost, kakoršna je v nasprotnih vrstah! Vzbuditi zaspane elemente, pa je zopet le dolžnost „Slov. polit. društva“. Razume se, če sredotočje miruje, da tudi ostali organi ne morejo biti posebno delavni. Oj, proč z egoizmom, kateri se nas prijemlje! Oprostite, da smo naslovili skoro vsa trpka očitanja na „Slov. polit. društvo“. Kam pa smo hoteli drugam, ako ne na to instancijo, ki jedina ima tako rekoč, usodo „naprednjaštva“ v rokah. In če smo govorili odkritosrčno, jasno in javno, nikomur za hrbtom — ker se luči ne bojimo, govorili smo — povdarjamo še jedenkrat — s čistim srcem, s srcem vnetim za narodno pravično stvar. Bolelo nas je dejstvo, da nasprotniki res manj govoré in več delajo, nego naprednjaki. Govorili smo, ker poznamo zdravo jedro napredne stranke, in oziroma na to zdravo jedro, oziroma na talente narodne stranke, krči se nam srcé, da nas hoče nadkriliti stranka, ki je daleč, daleč za nami. Vzdravimo se, delajmo — oprostimo to zdravo jedro okorne lupine. *Z združenimi močmi*, odpravimo vsa zla. Nervoznost pa kar proč — vsaka javna politična stranka je pristopna javni kritiki!

Dalje! Kaj pa naraščaj? Naraščaj se većinoma uže zaveda svoje zadače — bodrite se rajši sami. Skrbite vi, gospôda — to govorim zopet popolnoma dobrohotno — tudi za svoj naraščaj, da se ne bó odtujeval národu našemu. Pazite skrbno na svoje otroke, s kom da občujejo in kakó da govoré, da ne bodo sinovi odličnih naših somišljenikov občevali izključno le z nemškimi bursi, in da ne bodo sinovi istotakó odličnih naših môž — peli „Die Wacht am Rhein“. Pokojni Železnikar dejal je nekoč: „V rodbinski vzgoji se človek najhitreje in najbolj spozná“. Ljubljanski Slovenci itak nimamo prešteviltnega razumništva, ali še to se nam sprti izpridi. Naše razumništvo skoro nikdar ne stvôri bodočega razumništva, ampak ono se vedno rekrutuje iz *kmetiskih* hiš. Reformujte v svojih rodovinah!

Kar pa se dostaje ostalih *posvetnih* naprav slovenskega národa, z naštevanjem katerih hoče „Alfa“ udušiti moje očitanje o nedostojanju dela, dolžen sem pripomniti, da sem jaz imel v mislih *le strogo politično delovanje*, ne pa kulturno, in da so — pravični moramo biti — pri večini imenovanih naprav sodelovali tudi možjé, ki še niso sprejeli „napredne birme“. Jedino v „Slov. polit. društvu“ zrcali se delovanje napredne stranke, kot take, same za se, in to delovanje, *politično delovanje*, sem kritikoval. Če sem pa vendar podrezal nekoliko napredno darežljivost, zgodilo se je to zgolj z dobrim namenom; da pa je moja trditev o *vztrajnosti*, požrtvovalnosti napredne stranke precej istinita, zato bi mi bili najboljši prič — blagajnik „Nar. doma“ in pa zadnje poročilo blagajnika „Slov. polit. društva“. Jaz vam torej zaslug na prosvetnem polju nisem kratil — pisal sem celó, da se nam s stališča duševnosti nasprotne stranke ni treba batí. Ali ne morete ločiti stvari od stvari? In zakaj poprašujete, kak národni davek so plačevali naši „konservativci“? Ravno zato, ker „katoliška“ stranka deluje za težnje, ki so slovenskemu gibanju jako *nasprotne*, tóžil sem po naši *vztrajnosti* in *zató* sem klical: „Caveant consules...“

Nehvaležni nismo nikomur! Resnica je, da vodniki „Slov. polit. društva“ zadnji čas na političkem polju ne delajo preveč. To trdimo, ne da bi bili komu nehvaležni. Ne moremo si pa kaj, da bi spominjaje se nekdanjega odličnega delovanja nekaterih veljakov, ne vpra-

šali, *zakaj sedaj, ko baš zahteva národno delovanje vseh sil*, popuščajo nekako od svojega delovanja, da sedaj dela njihovih rok ne opazimo takó pogostoma, kakor smo je časih. Vse nekako spi! In potem recite, ako hočete, da jim očitamo národno lenôbo — akopram ni drugega v naših besedah, kakor ponižna želja in *prošnja*, da si zopet osvojé nekdanjo odločnost in ž njo oživé si nekdanjo svojo trudoljubnost.

Zlate besede sloge, ki se pojavljajo na skupščinah zlate družbe sv. Cirila in Metoda! Da bi bile *odkritosrčne*! Od napredne strani so gotovo. Sodi pa vedno vse po dejanjih! In če sodimo po dejanjih, ali vidimo pri nasprotni stranki isto odkritosrčnost? Ne! Napredna stranka miruje, ne stori niti koraka proti slogi, nasprotni gospodje pa vsako leto bobnajo ob slogo, ker se bojé zameriti se zmernejšim svojim pristašem, poleg tega pa *rujejo za hrbtom proti* napredni stranki, in še sedaj, ko so pripoznali potrebo naše šolske družbe, zbira „Slovenec“ jedino za ljubi svoj „katoliški sklad“, in še sedaj snujejo politiška društva, naperjena proti naprednjaštvu. In *zató* sem mislil, ko sem klical: „Na delo!“, če delamo za *slogo*, delajmo takó, da ne zaigramo pri tem *svoje kočé*. Dokler pa ne preneha konservativna stranka s svojim delovanjem, oziroma rovanjem, dotlej tudi mi *ne smemo!* *Dokažite* „Slovenčevci“ nekoliko svoje dobre volje, in potem ne bó več slišati pozivov, naj „Slov. polit. društvo“ deluje resnejše. Bodi jasno! Za sedaj se pa otesite dosedanje medlosti, gospodje vodniki našega polit. društva. Ako ste vodniki, vodite nas k delu, in če ste *vestni vodniki* svoje stranke, ne ostajajte več v nebriznosti. Aut — aut!

Dovč.

Ljubljana, 16. kolovoza 1894.

Liepa misao o sastajanju hrvatskih i slov. abiturijenata ponovila se i ljetos samo s tom razlikom, što je to bio sastanak svih abiturijenata na svih srednjih školah. Opisat ću u kratko red ciele svečanosti.

Dne 12. o. m. krenulo je nas 60 Hrvata u crvenkapama put Ljubljane. Svud se putem pjevalo i sviralo, sve je bilo veselo. Kađ smo prošli Sutlu — stojeći smo odpjevali „Liepa naša“ i „Naprej“. U Brežcih izadjosmo iz vagona i odpjevasmo pod ravnanjem g. Vilhara: „Bog i Hrvati“. U Zidanom mostu pozdravismo pr. g. biskupa Guglera i odpjevasmo odkrite glave hrv. i slov. himnu. Nestrpljivo očekiyasmo Ljubljannu, brojeći sve postaju za postajom. Napokon eto nas na ljubljanskom kolodvoru, već nam mašu braća slovenska, a mi im odzdravljamo. Pozdravio nas je na kolodvoru Slovenac g. Rapé pjesmom. Odvrti mu u ime Hrvata Heimrl po prilici ovako: Braćo slovenska! Ista ljubav, koja je lane Slovence vodila u Zagreb, vodi evo nas sada k Vama. Idemo k Vama, jer nas amo privlače prirodni časi zemlje slovenske; idemo k Vama, jer nas vodi ljubav, ne samo ljubav, kaku goji saveznik prema savezniku, prijatelj prema prijatelju, — već brat prema bratu; idemo k Vama, jer znamo, da ćemo se moći s Vama ozbiljno porazgovoriti, kako ćemo poslje, a i sada, koliko uzmognemo, raditi za slobodu i ujedinjenje raskidane naše otačbine. Zahvaljujem se na prijaznom dočeku i kličem: Živili Slovenci! Ne treba spominjati, da je bilo vike i poklika sve do gostione, kamo smo pošli na objed. Poslije objeda razgledasmo stanove i krenusmo u kavane. Sa žalošću moram spomenuti, da ni u jednoj Ljubljanskoj kavani nisam vidio „Slov. Sveta“, (v nobeni ga ni, to je

istina! Op. ur.) a raznih „Blatt“, „Floh“, „Kikeriki“ — a svega tega na pretek. Kako će tudjin držati što do nas, kad mi sami do sebe ništa ne držimo? Držimo listiće, koji napadaju na nas, — a od nas živu! Napolje s takim smradom!

Dne 12. na večer bio je koncerat u korist družbi sv. Cirila i Metoda; svi smo posjetili koncerat, a poslije smo se razišli. Tako je pošao prvi dan.

Drugi dan sastasmo se kod Viranta i tuj se vijelo o resolucijah, koje će Vam doskora poslati, jer je to najvažnije za cieli sastanak. Poslije razgledasmo grad, — dok ne dodje i večer. Ovu nam je večer priredilo ferijalno društvo „Sava“ zabavu kod Hafnera. Spominjem, da smo u redovima stupali po Ljubljani, pjevajući rodoljubne hrv. i slov. pjesme, a došavši do spomenika Vodnikova, tri put smo ga obašli, kličući: Slava Vodniku!

Dvorana kod Hafnera bila je dubkom puna. Pozdravio nas je predsjednik „Save“, vel. g. Koblar, naglašivši, neka ostanemo vjerni idealom, koje sada zastupamo. Nazdravila je još i gospodjica Valentinčićeva, čini mi se predsjednica ženske podružnice društva sv. Cirila i Metoda — sestram Hrvatim, s kojima da su one jednoga srca i jedne duše. — Poslije je bio stoloravnatelj g. dr. Švab, koji nas je opetovano pozdravio. Na to se na zdravici vel. g. Koblara i gdjice Valentinčićeve, kao na sve druge pozdrave zahvalio od strane Hrvata g. Heimrl, navedši rieči grofa J. Draškovića: Blago narodu, kad se za njegovo blagostanje oduševljavaju žene. — Nakon mnogih zdravica, pošto se je još i g. Lorković zahvalio na prijaznom dočeku „Save“ — krenusmo vesele duše kući.

Tako je prošao i drugi dan. — Trećega dana u jutro razgledasmo kazalište i muzej. U jedan sat po podne bijaše banket. Pošto je predsjednik gosp. Zupan pozdravio nas kao goste i označio u kratko svrhu sastanka, zahvalio se na zdravici u ime Hrvata g. Heimrl, rekavši, kako ovolik broj Hrvata dokazuje, da smo s najvećim oduševljenjem dočekali čas, kad ćemo moći pasti u naručaj brata Slovenca. Pjesnik Kovačić da je rekao: „Al' što ono šapću vali, Da usahnut Sutla voli, No da dieli jedan narod, Krvnu braću — na dvie poli“. Danas se ti stihovi obistinjuju. Prošlost nas spaja (seljačka buna, — Napoleonova Hirija), jezik je gotovo jedan te isti, — ta dobro se razumijemo. Pa kad nas sve to nebi spajalo, zajednički dušmanin nas mora naći vazda na okupu i u slozi, jer će samo slogom doći vrieme, kad:

„Ne bo nas već tujčin teptal, Ne tlačil nas krvavo, Naš rod bo tu gospodoval, Naš jezik, naše pravo. Pod streho našo tuji rod Naj gost nam bo — a ne gospod, Mi smo tu gospodarji In Bog in naši carji“.

Govorili su zatim Slovenac g. Hudè, zatim Hrvat g. Tomić kano izaslanik „Zastave“. Pravu buru oduševljenja izazvali su svojim govori gg. Noll, Žmavc i Ravnikar, koji je rekao, da svi moramo težiti, da bude po hrvatskom državnom pravu sjedinjena Slovenija u sjedinjenoj i slobodnoj Hrvatskoj. No doskora se morala zabava prekinuti, jer je došla vojnička glazba, pak se moralo vježbati za koncerat, koji je bio u istu večer. Znamo — a to neka bude i odgovor „Hrvatskoj“ u Zagrebu — da se je gosp. Heimrl prijavio za rieč, da nazdravi gg. dru. Tavčaru i Hribaru, a po svoj prilici, da je i koji Slovenac htio da nazdravi Starčeviću i

Strosmajeru, ali, kako reko, morao se banket prekinuti s navedenoga razloga.

Nadošla je i večer, koncert je krasno uspio, pjevači i tamburaši osvjetlaše sebi lica. Vrt gostione „K zvezdi“ bijaše dubkon pun. Još ću nešto spomenuti. Program koncerta bijaše sasvim nedužan, pa ipak se je zub cenzura zadjeo o nj. Cenzura zabranila je pjevati „Zrinjsko-Frankopanku“, koju je i sama vojnička glazba, kako sam čuo u Ljubljani, po gradu kao koračnicu svirala. Zabranili su i „Bog i Hrvati“ pjevati. Ali neka, doći će dan, kad će se sasvim obistiniti riječi pjesnika Kovačića: Da usahnut Sutla voli, No da dieli jedan narod — — — na dvie poli. —l.

Od kranjsko-štajerske meje, 15. avg. (Izv. dop.)

Če kdo pazljivo zasleduje gibanje na umetniškom u slovstvenem polju na Češkem, Hrvatskem in Slovenskem, sme biti ne samo zadovoljen, nego celo ponosen, kajti češka muzika zmagonosno prodira v vseh omikanih narodih, opera v malih slovenskih razmerah napreduje lepo, „Matica Hrvatska“ se diči s svojimi 10.000 udi, slovenska Matica pridobiva vedno več členov, naša družba sv. Mohorja pa je pravi unicum v Evropi.

Če pa pri vsem tem opazujemo mi Slovenci, kako lice kažemo mi drugim narodom v političnem obziru, moramo reči, da naš v bistvu in zrnu zdravi slovenski narod boleha na neki zunanji bolezn, boleha po politiki naših (sicer ne vseh) zastopnikov, boleha na čudni koaliciji. Jeden dokaz te čudne koalicijske bolezni Vam hočem popisati od kranjsko-štajerske meje. Pretekli mesec se je vršila v Brežicah krasna veselica, koja je priredila tamošnja čitalnica s pomočjo domačega tamburaškega in pevskega zbora. Došlo je občinstva nad 200, kar je za tamošnje razmere mnogo. Da se je ves program izvršil izborno, tega ne bom popisaval na dolgo in široko. Tamburaše je vodil g. učitelj Zupan, pevce pa Breški vikar g. Mesiček. Zastopani so bili vsi stanov, celo jednega patra iz Breškega samostana smo videli. Došli so tudi Hrvati, došlo je blizo 40 Kostanj(evičanov na 9 vozih, o katerih je lepo povedal g. Ahasverus III., da so prišli nad Jeriho.

Pohod s Kranjskega pa so vrnili Brežičani s tem, da so prišli na poletno veselico, katero je priredila Čitalnica v Kostanjevici dne 12. avgusta. Zastopana je bila med drugim tudi Novomeška čitalnica, Novomeški Sokol in Dolenjsko pevsko društvo. Vse je primerno pozdravil predsednik, g. notar Hudovernik.

Burno ovacijo je napravilo občinstvo v napolnjenem vrtu Bučarjeve gostilne pevovodji Breškega pevskega zbora, g. vikarju Mesičku, kateri je v kranjski Kostanjevici vodil petje, v tem ko nobenega kranjskega duhovnika ni bilo blizo. Tu se vidi ogromna razlika v postopanju štirskih in kranjskih duhovnikov. Čitali smo, da je na glavni skupščini družbe sv. Cirila in Metodija dr. Medved (duhoven) z izbornimi besedami pozdravil skupščinarje v imenu štajerskih Slovencev, naglašajoč, da tam delajo vsi zložno. Da pa ni bilo nobenega kranjskega duhovnika, to pa še ni vse.

Isto nedeljo je bila v Kostanjevici volitev župana, ki ima svojo hišo celo blizu Bučarjeve gostilne. Ali ni bilo možno preložiti ali volitve ali veselice čitalnične, tega od daleč ne moremo določiti, samo to je treba omeniti, da je jeden del Kostanjčanov v taboru tamošnjega „Bralnega društva“, katero predstavlja baje

„domačinstvo“, in to „domačinstvo“ je ob priliki izvolitve županove, celo blizu čitalnične veselice pri darovanih sodčkih piva „popovalo“ svoje domače pesmi tako neharmonično, da so se skandalizovali vsi na Bučarjevem vrtu zbrani gostje.

Pravilo se je, da tam na Severjevem vrtu (g. Sever je župan Kostanjeviški) se je bratilo, kakor sploh po Kranjskem sedaj: „domačinstvo“ in nemškutarstvo, in to je kranjsko-koalicijska bolezen, ki se močno širi, in ki utegne biti vsemu slovenskemu narodu na velikansko škodo.

S Štirskega, 12. julija 1894.

(Občeslovanski jezik. — Primer uvedanja v Sokolstvu). Kljub silnemu nasprotstvu, ki se pojavlja od vseh strani nasproti le količkaj vzajemnemu postopanju slovenskih plemen, napreduje vendar ideja kulturne skupnosti Slovanov čimdalje bolj. Slovani spoznavajo čimdalje bolj, da le v skupnem postopanju je spas njih kulture in individualnosti. Zaradi tega potreben jim je pa pred vsem drugim občeslovanski jezik, kar so povdarjali uže sto in stokrat učenjaki in misleči naši slovanski politiki. Kakor so se zjedini Nemci, čeprav so razdeljeni v razne države, in govoré med seboj različna narečja, kakor jih govoré Slovani, ravno tako bi bilo tudi možno isto doseči Slovanom, ako bi vstrajno delovali v dosezanje tega cilja. Seveda pri tem ne pride v poštev njih državna razkosanost. Kakor živé Nemci v različnih državah ter rabijo vendar v vseh teh državah le jeden literaturni jezik, jednako bi se moglo vršiti to med Slovani. Osebito bi lahko v tem storila začetek naša društva: n. pr. vrli naši Sokoli so, kakor gotovo vsakdor pripoznava, močna straža in opora nam Slovincem kakor Slovanom v občé. In sokolstvo je razširjeno pri drugih Slovanih bolje nego pri nas; z brati Čehi se mi v tem pogledu še meriti ne moremo.

Čestokrat idejo naši Sokoli v posete k Čehom, Hrvatom itd. ter obratno, in ob takih prilikah se čésto vršé tudi skupne telovadbe, skupna gimnastika, in da pri takih skupnih vajah Sokoli raznih slovenskih narečij, rabijo tudi vsak svoje narečje za poveljni jezik, je samo po sebi umevno, vendar pa se pri skupnih vajah na ta način ne dosežejo isti vspehi, kakor bi se, ko bi se vadili vsi Sokoli tudi na občem slovanskem jeziku.

Tako bi se vežbali naši slovenski Sokoli v slovenskem in občeslovanskem povelju, hrvatski Sokoli v hrvatskem in občeslovanskem povelju, češki Sokoli v češkem in v občeslovanskem povelju, in to bi niti mnogo truda ne stalo, pač pa bi potem, ko bi se vsi ti hrvatski, slovenski in češki Sokoli itd. zbrali pri kakih skupnih svečanostih, utegnili tudi najteže reči izvajati skupno, prav takó, kakor da bi spadali vsi k jednemu slov. narečju, ker bi vsi rabili povelje v skupnoslovanskem jeziku. In to bi bil tudi še posebe velik korak naprej v dosezanje jednega jednotnega občevalnega slovanskega jezika, barem za više, izobražene sloje slovenskih narodov, in to zaslugo pridobilo bi si sokolstvo; kjer bi bili Sokoli, tam bi imela tudi ta ideja močno zaslombo. Potem bi nam ne mogli več naši narodni nasprotniki predbacivati, da se sami v medsebojnem občevanju poslužujemo tujih skupnih jezikov, kakor nemškega, ita lijanskega ali celo madjarskega.

Jaz bi priporočal to točko v prevdarek. (V svoj čas smo mi češkemu listu „Sokol“ priporočali, da naj

navaja poleg češke, hrvatske, slovenske terminologije tudi terminologijo največega slovanskega jezika. Op. ur.)
Y.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха

Šolske. Ministerstvo narodne prosvete razposlalo je nedavno vsem popečiteljem učnih okrožij *prevažno okrožnico gledé razprostranjenja selsko-gospodarskih poznanij v narodnih (ljudskih) šolah.* Tudi v Rusiji so narodne šole s šolnimi vrta in bez onih; so pa tudi take, katere imajo po nekoliko desetih plodonosne zemlje z lesi in travniki, i učitelji takih šol mogli bi gospodariti v polnem pomenu besede. Se ve da tam, kjer take šole pridejo v roke ljudem, ljubečim selsko gospodarstvo, vsa okrajna gleda na take obrazne šole kmetije. Učitelji živé dobro i bogato, kajti po pogovorki *репрѣкіе и трудъ все непрерывъ.* Kmetje pa nehajo plašiti se šole, začnejo k njej prigledavati se, jo ljubijo i posnemajo, ker vidijo, da daje stotere obresti. Gorjé pa cari (gospodari) tam, kjer podobne šole vodijo učitelji-lenivci. Zemljo dadó za bezcenek v najem, ali pa celo leži pustá ali prazna. Učitelji trpé — od svoje lenobe — skoro da ne lakoto, kmetje kažejo na šolo kot na obrazec lenobe i nesnage: povsodi se šopiri le nezadovoljnost, dá celó sovraštvo. *Protí poslednjemu, nestrpnemu stanju narodnih šol z zemljišči naperjena je rečena ministerska okrožnica, katera zahteva, da bi šolski nadzor strogo sledil zá proizvodno i plodonosno delanostjo ljudskih šol v selsko-gospodarskem obziru.* Ako torej šola nima svojega vrta, da bi ga kupila si ali pa vzela v najem; ako je šolski vrt i druga plodородna zemlja, da bi učitelj sam obdelaval obrazno i vrt i njive ter bi tako vzbujal v kmečkem ljudstvu ljubezen k šoli, sadjereji, poljedelju, bučelarstvu i. t. d.; pustovati pa ne sme ni jedna ped šolske zemlje, tudi je nikdor ne sme oddati v najem. Popečitelji (curatores) torej to ministersko naredbo razpošljejo po svojih okrožjih ravnateljem i nadzornikom selskih šol; te pa se uže poprimejo za zemstva, meščanska i selska društva, da jim bodo pomagala posebno v gmotnem obziru, pomagala posilno tudi s svojimi soveti; kajti, vsak svoj kotič najbolje vé, kako živi i kaj ima. Ni malovažno tudi to, da čez leto morajo šolske oblasti prirediti podrobni odčet (poročilo) o dejstvih te ministerske okrožnice.

V Petrogradu je ženski samostan, kateremu pravijo „Новодѣвичій Воскресенскій Женскій монастырь“. V tem samostanu je *ženska cerkovno-učiteljska šola, čislom prva v vsej Rusiji, katera pripravlja isključno učiteljice za cerkovno-prihodske (župne) šole iz kmečkih deklic, katere so okončile le cerkovno-prihodsko šolo i so udostojile si posebne atestacije od selskih svečenikov.* Tečaj te šole je petletni i daje poznanja ne le po pedagogiji, no i po roko-delju, umetnosti i muziki. Sv. sinod je odličil ta zavod s tem, da ga je vzel pod svoje vodstvo i mu naznačil izdatno podporo. Ukazi visokih vladnih gosposk gledé ljudskih šol pri samostanih so torej začeli skoro uresničevati se . . .

V Nižnjem Novgorodu zasnujejo *strokovno šolo mokomolnega dela,* menda k razstavi, katera bo leta 1896. To šolo nazovejo v čast sedanjega ministra financij — S. J. Vitte. Tamošnji mlinarji so uže začeli svoje tugo (trdo) nabite mošnje bezpokojiti: N. A. Bugrov, A. A. Blinov, brata M. i J. Baškirova, M. A. Degtjartjev so takoj 27.500 rub. položili v tamošnjo banko na prid mlinarske šole. Navedeni mlinarji-trgovci moke i žita so veliki bogáči (bogataši), a menda menijo, da bo tudi teh grošičev dovolj, da bi dala dovoljno veliko vsáto stara pogovorka: *verba docent, exempla trahunt.*

V Petrogradu snujejo nov *institút za device-polusirote.* Ne-

davno je zboroval dotični odsek ter je pretehtaval načrte bodoče ženske šole. Sklenili so, da bo imela 7 splošnih klasov i 3 strokovne. Poslednji razredi se bodo pa le delili na 2 grupi, trgovo i rokodelsko. V trgovem oddelu bodo najbolj vidno mesto zanimali novi jeziki, kateri se bodo predavali i obširno i globoko; v profesionalnem oddelu pa bodo pridavali poseben pomen rokodelnim spretnostim posamnih učen. Institut pomestijo v prekrasnem poslopju, kateremu so do sedaj pravili „Николаевскій дворѣцъ“. A se še vedno nahajajo ljudje, kateri večno godrnajo o „nezadostnem popečenju (skrbi)“ o ženskem obrazovanju . . . .

Ministerstvo narodne prosvete bo nekoliko let dobivalo od ministerstva financij vsako leto po 24 tis. rub., da bi si obrazovalo nekoliko takih profesorjev, kakoršnih trebajo strokovni učni zavodi, na primer Petrograjski i Harkovski tehnologični instituti, Moskovsko tehnično učilišče, Novo-Aleksandrovski selsko-gospodarski i Rižski politehnični instituti. Sedanja ruska vseučilišča ne morejo dati profesorjev za take stroke, katere v njih samih do sedaj nimajo stalnih stolic. Tako, na primer, v Novo-Aleksandrovskem selsko-gospodarskem institutu treba je prepodavatelja zemljedelne mehanike, a v Rižskem polytechnicum-u sploh nedostaje učnih sil, kajti z bodočega šolskega leta bo tam nemščini konec. Sposobne mladeniče, okončivše doma 2 strokovnjaška zavoda, pošiljali bodo najbolj na Francosko i Angleško, kjer je obrtna nauka dosegla visoke stopinje razvoja. To znači ne le odstalost, no tudi nepomerno bistri (nagli) napredek.

V Rusiji je pri vsaki škofiji „епархіяльнѣй училищнѣй совѣтъ“ kateri vodi duhovne šole svoje škofije, h kojim v novejših časih spadajo tudi „церковно-приходскія школы“. Po volji sv. sinoda bodo od 15.—25. julija zborovali v Kijevu vsi ti soveti južno-zapadne Rusije: kijevski, volynski, jekaterinoslavski, kišinjevski, kurski, minski, mogiljevski, litovski, černigovski, podolski, poltavski, harkovski, hersonski i tavrčeski — od vsakega 2—3 poslanca. Na tem zboru bodo presojali izključno nauke i odgoje v cerkovno-prihodskih (farnih) šolah i v šolah gramote (branja i pisanja). Govorili bodo tudi o učnih knjigah i načrtih šolskih poslopij etc. O štunda, štunda! Koliko preglavice ti delaš neposlednemu obrusenju . . . .

Božidar Tvorcov.

Časopisi javljajo, da misli Rusija pri vseh poslaništvih, kjer je navadno v nižih službah mnogo neruskih državljanov, odpustiti vse do 1/I. 1895. Poslaništva bodo torej po tem imela osobe samo iz ruskih državljanov.

„Mosk. Véd.“ št. 191., govoreč o bolgarski vladi, pravijo, da ta še ni dokazala svojega rusofilstva; emigrantom še ni dovolila vrnitve, a niti žrtev Stambulova ni izpustila iz ječ. Ko bi vladarja in vladó narod res ljubil tako, kakor trdé, ne bi se bala vlada emigrantov, niti žrtev Stambulova.

„Mosk. Véd.“ št. 199 t. l. govore, da neki nemški časniki še vedno napadajo Rusijo, če tudi je sklenen trgovinski dogovor. Pojašnjujejo pa to tako, da za Nemce ta dogovor ni tako važen, kakor je bil merodavni vpliv Nemcev na ruske vlade (od Petra Velikega skoro nepretržno). Pod kulturnim vplivom uživali so Nemci velike materialne koristi. Sedaj jih izgublajo, in to jih najboje boli.

Zanimiv je dopis „Nesrba“ v „Mosk. Véd.“ št. 198., v katerem razpravlja dopisnik o Bosni in Hercegovini. Priznaje, da Kallay troši mnogo za Sarajevo in posebno za žveplene toplice Ilidže. A on to lahko dela, saj ima ogromne gozde za bezkontrolno porabo, a kmetje plačujejo mnogo več davkov, nego preje (?), ker morajo plačevati v denarju. V teh dveh zemljah je torej vse dobro, kakor trdi tudi dopisnik „N. Fr. Pr.“, ki je govoril s Fr. Folnegovićem, ko je ta obiskal Kallaya. Kallay da je bil s prva nasprotnik Srbov in Hrvatov. Po tem videč, da težko izhaja, sprijaznil se je s slabejim nasprotnikom, t. j. s Hrvati proti Srbom.

Hrvatje da so začeli pomagati Kallayu, misleč na Veliko Hrvatsko in v slepem sovraštvu proti Srbom. — Dopisnik misli, da bodo Hrvatje morali za to dati račun ne samo Srbom, marveč vsemu Slovanstvu. To približanje Hrvatov k Kallayu da je bilo uže koncem 80-ih let, a sedaj da je morda Folnegović sklenil formalni dogovor (?!).

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Narodna slavnost v Trstu. Dné 19. t. m. slavilo je „Delavsko podporno društvo“ v Trstu obletnico blagoslovljenja svoje zastave. Predpoludne bila je cerkvena, popoludne pa posvetna slavnost, pri koji je sodeloval tudi Tržaški „Sokol“. Popoludanska društvena veselica pa se more smelo nazivljati narodna slavnost, kajti zastopana so bila, četudi ne oficijalno, vsa narodna društva Tržaška, inteligencija in delavski stan. „Sokolu“ pa so priredili sijajno ovacijo, katera svedoči, da je baš „Sokol“ trdna vez med delavskimi slojevi in inteligencijo. To obletnico more „Delavsko podporno društvo“ zabeležiti med svoje najsijajnejše dneve.

Zborovanje učiteljske „Zaveze“ bilo je dné 16. t. m. v Gorici. Dné 15. t. m. imel je upravni odbor svojo sejo, da reši notranje društvene stvari, drugo jutro je bilo zborovanje delegacije, da reši vse društvene stvari in določi dnevni red občnemu zboru, zatem je bila pevska vaja. Popoludne je bil banket na obširnem vrtu „Grand Hotel Suda“. Prvo napitnico je govoril predsednik g. Ribnikar o vzajemnosti med duhovščino, učiteljstvom in posvetnim razumništvom, potem so se vrstile razne druge napitnice bratski vzajemnosti, razumništvu itd. Popoludne je bilo glavno zborovanje, kojega se je udeležilo okolo 300 učiteljev in učiteljic. Predsednik g. Ribnikar se je zahvalil vladarju na potrjenju novega šolskega zakona, ki je omogočil, da šteje „Zaveza“ nad 1500 učiteljev in učiteljic, ki se čutijo vsi kot jedna družina, navdušeni za napredek šole in kulturni razvoj naroda. G. Jug je predlagal, da se ta izraz slovenskega učiteljstva zabeleži v zapisnik in sporoči brzozavnim potom Nj. Veličanstvu. Na to je predsednik pozdravil zbor, imenom pa prisotnega g. državnega poslanca dr. Gregorčiča. G. Jug je pozdravil zbor imenom društva za Goriški okraj in krajni odbor, vladni zastopnik g. baron Winkler imenom vlade, cesarski svetnik g. Vodopivec pa v imenu „Goriške Čitalnice“. Nadučitelj g. Medvešček iz Opatjega sela je poročal obširno in prepričevalno o preosnovi učnih knjig za ljudske šole. O istem predmetu, a z drugega stališča govoril je urednik „Popotnikov“ in nadučitelj v Mariboru g. Nerat. O teh poročilih pričela je dolga razprava; razni govorniki so stavili svoje predloge, koji so se izročili upravnemu odboru, da jih uredi in pošlje v uvaženje štajerski komisiji, koja se po nalogu deželnega šolskega sveta bavi s preosnovno učnih knjig za osnovne šole. Zatem je g. Bano predlagal, da naj bi se ob vsaki priliki nabirale ustanove za podpiranje učiteljskih udov in sirot, in te ustanove naj bi delila „Zaveza“, gosp. Medvešček pa je bil za konvikt, ki naj bi se osnoval v Gorici. Tudi ta dva predloga sta se izročila upravnemu odboru. Konečno je zbor vsprejel resolucijo, s katero se terjajo slovenski zemljevidi za osnovne šole,

zlasti zemljevida Avstrije in Evrope. — Po glavnem zborovanju se je nadaljevala seja delegacije, v koji so se posvetovali o izdavanju knjižice za mladino. Ta posel prevzame „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. Naposled so se vršile volitve. Odbori in odseki so stari, le predsednik g. Ribnikar hotel je odstopiti zaradi bolehnosti, a moral se je udati soglasnemu poverjenju svojih tovarišev in ostati na čelu „Zaveze“. Po zborovanju je bil koncert v Čitalnici, po koncertu pa živahna preprosta zabava na vrtu „Grand Hôtel Suda“.

Slovenski šolski zavodi v Gorici. Slovensko polit. društvo „Sloga“ ima veliko zaslugo za narodno šolstvo v Gorici. Zavodi, koje je ona ustanovila, lepo cvetó ter vrlo napredujejo. Z novim šolskim letom morajo se zopet razširiti, ker se množi število dece; uže je učencev in učenk za šest šolskih razredov, učiteljskih močij pa je devet. — Velik korak naprej pa je napravila „Sloga“ s sestavo načrtov in urnikov za slovensko obrtno-nadaljevalno šolo; prošnja za dovoljenje te šole je uže podala ministerstvu.

Sestanek hrvatskih in slovenskih abiturijentov v Ljubljani. Hrvatski in slovenski abiturijenti priredili so letos svojo uže običajno veselico v Ljubljani. Deželna vlada kranjska brisala je iz 9 toček vspeveda te-le tri: prolog, zbor „Bog i Hrvati“ in že mnogokrat peto pesem „Zrinsko-Frankopanko“. Veselica se je kljubu skrčenemu vspevedu vršila lepo in z mladeniškim navdušenjem. Pri slavnostnem banketu bilo je nekaj nad 100 abiturijentov in nekaj drugih gostov. Razni govorniki povdarjali so potrebo sloge, jedinstva in ljubezni do domovine. Jeden govornikov je nazdravil „čtetverojedni slovensko-hrvatski kraljevini“. Koncert se je vršil precizno in razne točke žele so mnogo pohvale. — Z druge strani nam poročajo takó-le: Veselica hrv.-slov. abiturijentov vršila se je sijajno kljubu temu, da so jej po svoje delali zapreke od cerkvene in posvetne strani. Dež. predsednik bar. Hein prepovedal je med drugim tudi — „Frankopanko“, katere istega večera niso smeli peti, ker bi bila menda država v nevarnosti! Vodja ljubljanskega semenišča pa je pokazal svoje pravo katoliško srcé. Prepovedal je onim abiturijentom, ki hoté vstopiti v bogoslovje, posloviti se od svojih sodrugov, ker se sicer *ne vsprejmejo v zavod*. In „konservativna“ stranka še vedno ljubeznivi s takimi očmi. No, taki pojavi nizkega sovrašstva do probujajoče se mladine niso dosti vplivali na slavnost. Ideja slovanska vcepila se je iste dni še trdnjše v srca hrvatske in slovenske mladine. Naj bi se naše mladine izvestna gospóda ne bala — zaman!

X³.

„Delasko bralno društvo“ v Idriji slavilo je dné 19. t. m. desetletnico svojega obstanka. Slavnost vspela je lepo, in obilna udeležba vseh slojev prebivalstva je dokazala, da uživa to potrebno društvo spoštovanje in simpatije, koje si je bilo zaslužilo s svojim delovanjem v blagor delavskega stanu.

Ulični napisi v Ljubljani. Kljubu zaprekam, koje je stavljala deželna vlada kranjska ukrepu občinskega sovéta ljubljanskega gledé samoslovenskih uličnih napisov, pričeli so te dni vendar nabivati samoslovenske napise. „Sl. N.“ se nada, da samoslovenski ulični napisi vendar dovedejo do spoznanja nekatere hišne gospodarje, ki doslej niso hoteli znati ničesar o slovenščini, ali pa so se izrekli ponajveč za nemško-slovenske hišne tablice, da je Ljubljana povse slovensko mesto.

Gimnazija v Kranju se vendar obnovi, in se to šolsko leto otvorita prva dva razreda. Začasno vodstvo prevzame prof. Fr. Hubad, učitelja pa bodeta prof. Novak iz Novega Mesta in I suplent. Ta gimnazija ni bila „nemška posest“, in da se obnovi, zato nima koalicija nikakih zaslug; torej tudi slovenski poslanci, kateri služijo koaliciji, morajo plačilo za svoje usluge iskati drugod.

Slovinci na Koroškem se marljivo gibljejo. Slov. katoliško-polit. in gospodarsko društvo je sklenilo z ozirom na sedanje okolščine, da bode podpiralo z vsemi silami konservativna kandidata za državnozborna mandata okrajev Št. Mohor in Št. Vid-Wolfsberg. V ta namen priredilo je dné 12. t. m. dva javna shoda v Melvičah in Št. Štefanu ob Zili. Oba shoda bila sta jako dobro obiskana. Neposredni njun vspeh pokazal se je v tem, da so bili v Štebnu in na Brdu voljeni slovenski volilni možje; torej je vendar nadeje, da bi se z marljivim delom izpodrnil nemško-nacionalni kandidat.

Prof. Šuklje je kot dolenski poslanec s posebnim govorom pred svojimi volilci provzročil po raznih slovanskih in tudi nemških listih mnogo razgovarjanja. V svoj čas smo označili oportunističko politiko tega slovenskega zastopnika. Pobojšal se ni, svoje protislovensko stališče hoče tu pa tam s sofizmi podpirati; plitvost njegovih argumentov spoznava vendar uže tudi širše občinstvo, in dobro je sebesto, da tudi v Ljubljani pri narodni, ne pri latinizatorski protislovenski stranki, ga ne marajo več. S hrvatskega stališča je osvetila njegovo poslednje dolensko poročilo sebesto „Hrvatska“, na Slovenskem pa specijalno in dobro „Edinost“.

O slovenskem časopisju po kavarnah itd. „Vesna“ v 8. št. priporoča dijakom, naj širijo po gostilnah in kavarnah slovensko in Slovincem prijazno časopisje. — „Vesna“ pravi: „Koliko gostilen in kavaren ni naročenih na slov. liste jedino radi tega, ker jih nikdo ne zahteva. K temu pripomnimo, da so nam različni Slovani očitali to specifično slovensko nemarnost. Izmed državnih poslancev je rekel jeden prilično: „To je naravnost sramota za slovensko naobraženo občinstvo, da hodi v kupih v kako gostilno ali kavarno, pa ne zahteva potrebnih slovanskih listov“. Taka je, a kaže v obče na malobrižnost slovensko.

„Irredente ni!“ Pod tem zaglavjem pripoveduje tudi poslednji „Primorec“, da so baje poslednjo številko irredentovskega glasila „Eco dell'Alpi Giulie“ pribili na vrata gradiča grofa Fr. Coronimijevega v Št. Petru, hoteč rogati se mu, ker je svoječasno trdil v državnem zboru, „da irredente ni!“ „Primorec“ dostavlja: „Ta list se sam norčuje z zagovorniki irredentizma in protestuje proti temu, da ga skušajo zatajiti“.

b) ostali slovanski svet.

Rojstveni dan cesarja Frana Josipa I. slavil se je, kakor običajno, po vseh mestih avstro-ogerske monarhije s svečano službo božjo. Na predvečer bili so mirozovi in bakljade, izvzemši Prago, kjer je odpadel mirozov v smislu naredeb izjemnega stanja. Zbralo se je pred vojašnico kljubu posebni odpovedi več stotin ljudij, koji so se pa na poziv redarjev razšli popolnoma v miru. — V Trstu se je letos udeležilo bakljade med ostalimi patrijotičkimi društvi zopet „Delasko podporno društvo“.

Shod Čehoslovanov, ki bode pretresal znani najnovejši mladočeski program o stvari in taktiki, bode

zboroval meseca septembra. Mi smo pokazali na nekatere nedostatke tega programa s stališča politike v osrednjem parlamentu; mnogi češki listi, sosebno na Moravskem, pa zahtevajo, da bi Mladočehi postavili v svoj program tudi točko o kirilometodijski cerkvi. ter poslali posebno deputacijo neposredno k papežu v doseženje te cerkve za Čehoslovane zemelj češke korone. Na Moravskem, kjer je bil prvi sedež sv. Cirila in Metoda, je zavest o taki potrebi bolj razvita, nego pa v češkem kraljestvu ali v Sileziji. Ko bi bila zavest na to stran obča, začeli bi z markami podkupljeni židovski listi intenzivno razsajati; takó pa doslej le omenjajo stvar brez običajne protislovsanske gorečnosti.

Nemški državni jezik uže priporočajo nemški liberalci po zunanjih listih in bi radi pridobili zato tudi nemške konservativce. Namera nemških liberalcev, da bi narodnostni člen pripravili ob svojo veljavo, je uže zdavno znana; koalicija zdi se jim za to jako primerno sredstvo. S kakimi izgovori bi pa potem poslanci Klun, Šuklje in tovariši zagovarjali svoje vstrajanje v koaliciji?

Češki glas o poljsko-madžarskem pobratimstvu. „Národní Listy“ so te dni v uvodnem članku dokazale neistinitost besed, koje je bil izrekel grof Stanislav Badeni v svoji zdravici Madjarom, namreč, da so „Poljaki in Madjari vsekdar složni, kedar je treba braniti velevlastni položaj avstro-ogerske države. Poljaki in Madjari kot stebri države! vskliknejo „N. L.“; zares smešno! S kom so držali Poljaki l. 1848. v državnem zboru? Z velikonemško revolucijonarno stranko, katera je bila sporazumljena z madjarskimi revolucijonarci. Namen jej je bil razkosati Avstrijo ter priklopiti nje zapadno polovino, t. j. zemlje češke korone in planske pokrajine veliki nemški republikli, a Madjarska bi se morala osnovati kot samostalna država s Košutom na čelu, in Galicija bi postala del bodoče poljske države. Da tedaj ni bilo jugoslovanskih vojakov pod Jelačićem in čeških čet pod Windischgrätzom, — danes ne bi nikakoršen Badeni proslavljal velevlastnega položaja Avstrije . . . .“

Poljsko-madžarsko pobratimstvo. Te dni obiskali so deželno razstavo v Levovu razni ogerski odličnjaki, njim na čelu ministrski predsednik dr. Wekerle. Poljski plemiči vsprejeli so madjarske goste kaj sijajno, a grof Badeni govoril je celó o madjarsko-poljskem pobratimstvu. „Dziennik Polski“ je proslavljal goste iz Ogerske celó v navdušenem članku pod zaglavjem „Eljén à magyar-ország“. Ta članek pa je zeló ostro obsodil v Petrogradu izhajajoči poljski „Kpań“, češ, da imata sicer poljski in madjarski narod skupnih zgodovinskih spominov, oba naroda imata bogato plemstvo, v obeh narodih je trgovina in obrt v tujih rokah, a vendar loči oba naroda ogromna razlika v njiju interesih. Oba naroda nimata v politiki niti najmanjše dotike, pač pa na gospodarstvenem polju, na kojem pa prevladuje madjarski egoizem.

Solske razmere v Sileziji. „Gwiazdka Cieszyńska“ se je v št. z dné 16. t. m krepko potegnila za osnovev poljskega gimnazija v Tečinu, podpirajoč svoje trditve s statističkimi podatki. V tečinski kneževini živi (po službeni statistiki) 177.418 Poljakov, 73.897 Čehov in 41.897 Nemcev. Poslednji imajo 2 gimnazija, 2 realki in 2 učiteljski, v tem ko Poljaki in Čehi nimajo niti jedne srednje šole! V razmerju s številom Nemcev bi morali imeti Poljaki 24, Čehi pa 10 srednjih šol. V ostalem sploh v vsej Sileziji ni niti jedne poljske ali češke šole,

tako da morajo otroci hribovcev pričeti uže v prvem razredu učiti se nemški. Isti list omenja še, da je za osnovo poljskega gimnazija v Tečinu nabranih uže 55.000 gold., in pozivlja Poljake v Sileziji in na Gališkem, da bi nabirali nadaljnje doneske.

Slovaška spomenica. Zastopniki Liptovskega, Trenčinskega, Arvaškega, Turčanskega in Nitrškega senijorata predložili so koroni spomenico proti delitvi preddunavskega ozemlja. Spomenica opisuje v prvi vrsti napore v dosego te delitve, ki so dosegli svoj vrhunec v sklepu generalnega sinoda ter nadaljuje: Preddunavsko ozemlje sestaje iz 8 senijorotov in 99 cerkvenih občin. Med temi je 77 čisto slovaških, 17 nemško-madžarskih in 5 slovaško-nemško-madžarskih. Še jasneje pa se kaže ogromna večina slovaške narodnosti v preddunavskem ozemlju, ako se poštevava število ljudstva. Po službenih izkazih stanuje v teh senijoratih skupno 148.368 Slovakov in le 25.587 Nemcev in Madjarov. Potem pravi spomenica: „V teh neslovaških manjšinah zastopan je nemški živelj z 90%, madjarski pa le z 10%. Pri takem statističkem razmerju je brezuvetno potrebno, dovoljeno in zajamčeno v cerkvenih in posvetnih zakonih, da se spoštuje slovaški narod in jezik v vseh cerkvenih in upravnih stvareh tega okraja, uže zaradi tega, ker naglašava evangeliška cerkev v prvi vrsti materinski jezik. V augsburgškem veroizpovedanju (II. odd. IV. poglavje) je rečeno: „Et non modo Paulus praecipit uti lingua intellecta populo in Ecclesia, sed etiam ita constitutum est humano jure“. Z redno volitvijo je uporabilo preddunavsko ozemlje le svoje pravo, in v kazen za to popolnoma zakonito postopanje naj se to, od leta 1734. obstajajoče ozemlje razcepi, ne da bi se vprašali senijorati, marveč naravnost proti njih volji in kljubu svečanemu ugovarjanju preddunavskega ozemlja. Spomenica pobija potem razloge, katere je bil navedel generalni konvent v prid delitvi, in završuje s prošnjo, da naj Nj. Vel. odreče svoje potrjenje dotičnim sklepom glavnega sinoda.

Rušenje imunitete poslancev. Drž. poslanec Biankini je bil svoječasno v svojem glasilu, Zadarskem „Narodnem Listu“ priobčil oster članek proti nekojim orožnikom v Dalmaciji. Ker so ga dotičniki tožili zaradi tega, prosilo je drž. pravdnštvo v Zadru ondotno drž. sodišče, da zasliši urednika Biankinija kot svedoka, da pové ime dotičnega pisatelja. Preiskovalni sodnik je bil naprosil dež. sodišče na Dunaju, da naj zasliši Biankinija kot svedoka, a zajedno je prosil poslansko zbornico dovoljenja za sodnijsko postopanje proti poslancu Biankiniju. Poslanska zbornica je to prošnjo odklonila, a Biankini je kljubu svoji imuniteti prišel na poziv dež. sodišča, katero ga je zaslišalo kot svedoka. Doznavši to generalna prokuratura, pritožila se je na najvišje sodišče, ki je spoznalo, da se je s zaslišanjem poslanca Biankinija rušila imuniteta poslancev, nadalje je bilo zaslihanje samo po sebi povsem nezakonito, kajti Biankini se je bil navidezno zaslišal kot svedok, a dejstveno kot obdolženec.

Kongres za cerkvene starine zboruje v Spljetu. Učenjakom, starinoslovcem, došedšim iz raznih držav, na čast bil je dné 23. t. m. slavnosten banket, o kojem je nazdravil zastopnik hrvatske vlade, dr. Bojničić, združenju Dalmacije s Hrvatsko-Slavonijo.

Selitve Čehov v hrvatske zemlje ne ugajajo listu, ki se zove „Agrarier Tagblatt“, češ, da Hrvati ne morejo asimilovati čeških naselnikov. — Če ta dnevnik, ki dru-

gače povoljno poroča tudi o Slovencih, ni nikdar zabredel, opek se je s to pritožbo. Sodili bi, da temu listu je silno naraščanje Židov v Zagrebu in po Hrvatskem ljubše, nego pa preproste selitve delavnega in gibčnega naseljenja Čehoslovanov. S slovanskega in specijalno tudi hrvatskega stališča je treba take izjave odločno zavrnuti, in zaresno poprašati, kakó pride list, ki hoče zastopati hrvatske interese, do takih napačnih in škodljivih nazorov. Naj bi rajši priporočal, da bi se delajoči del Slovanov v obilnišem številu selil v južne slovanske dežele, kjer se množe židovske in nemške kolonije.

Pravaši v Dalmaciji. Te dni so se sporazumele v Zadru posamične frakcije stranke prava, pripoznavši zagrebški klub stranke prava kot politiško vodstvo. Predsedstvo shoda odposlalo je drju. Antu Starčeviću svoj pozdrav brzozavnim potom, proslavljajoč ga voditeljem stranke. Shod je zajedno sklenil, da organizuje stranko prava v Dalmaciji na jednotni podstavi.

Trojanova slavnost. Dne 19. t. m. odkrili so v Knovižu na Češkem spominsko pločo na rojstni hiši lani umrlega češkega prvoboritelja in drž. poslanca drja. Pravoslava Trojana. K tej slavnosti zbralo se je mnogo čeških odličnjakov. Slavnostni govor je imel državni poslanec dr. Ed. Grégr, proslavljajoč pokojnika kot neustrašnega in pogumnega boritelja za zgodovinsko češko državno pravo. To pravo, naglašal je govornik, znači in zahteva, da mora biti na češki zemlji le Čeh sam nezavisen gospodar, ter da pripada pravo uvajanja zakonov in pobiranja davkov ter gospodarjenje z dohodki v kraljevini jedino le *narodu češkemu in koronarnemu kralju češkemu*. — Praška „Politik“ je objavila ta govor v celoti, toda državno pravdnštvo jo je zaseglo zaradi tega.

Deželno razstavo v Levovu obišče prve dni sept. naš cesar. Nekoliko dnij pred Njeg. Veličestvom pridejo v Levov ministerski predsednik knez Windischgrätz ter ministri marquis Bacquehem, grof Falkenhayn, dr. Madeyski in Javorski.

Arheološki kongres v Sarajevu. Te dni so v prestolnici Bosne v prisotnosti ministra Kallaya slovesno otvorili arheološki in antropološki kongres. Zadača temu shodu učenjakov je ta, da preiskujejo in razpravljajo predhistorijske najdbe tekom poslednjih let v Bosni, posebno v Butmiru pri Ilidžah blizu Sarajeva. Na kongres so prišli razni znameniti učenjaki iz različnih krajev Evrope, med ostalimi profesor Reinach iz Pariza, Pigorini iz Rima, dr. Munzo iz Edinburga in namestnik prof. Virchova iz Berolina. Deželni glavar baron Appel je priredil učenjakom sijajen banket, pri kojem jih je pozdravil župan Sarajevski beg Kapetanović, naglašajoč željo, da bi učenjaki dobili najboljši utis o prebivalstvu Bosne, koje želi iskreno, da bi se prištevalo k prosvetljenim narodom.

Národní Jednota Severočeská. „Jednota“ stavila si je, kakor znano, zadačo, da povzdiguje narodno, gospodarsko in kulturno življenje v Čeah. Iz poročila „Jednote“ o poslednjem upravnem letu pa je razvidno, da je ista v svojem stremljenju k razširjenju med narodom zadela na razne ovire, iz kojih se more zaključiti, da ji je treba v dosego svojega namena preišljenega delovanja, s katerim pa je treba pričeti takoj, kajti širši slojevi ne pojmiyo smotra „Jednote“. Tu ne gré samo za rešitev češkega življa, ki je v pogibelji, ampak za njega povzdigo tudi tam, kjer je narodni obstanek zagotovljen; v krajih z mešanim prebivalstvom pa ima „Jednota“ le defenzivno delovanje, to je: paziti mora,

da se češki narod ne pogubi narodno in gospodarsko. — Poročilo povdarja nadalje, da se je osrednji odbor to leto posvetil izključno organizaciji „Jednote“, kajti le tedaj, ko najde „N. J. S.“ svoje prebivališče v vseh občinah, more se nadaljevati organizacija v drugih pravicah. „Jednota“ je storila pa tudi v gmotnem obziru, kolikor so ji dopuščala sredstva, kajti poleg svojih običnih zborovanj prirejala je božična drevesca, delila oblačila otrokom, podpirala šolstvo ob mejah, osnovala posebne kreditne zavode itd. itd.

Srbski kralj Aleksander slavil je dne 16. t. m. svoj 18-letni rojstveni dan. S tem je dosegel polnoletno dōbo tudi po določbah srbske ustave. Tem povodom je ukazal, da se Čebinjac in njegovi tovariši, ki so zatoženi zarote proti življenju kraljevemu, izročijo kazenskem sodišču v Belemgradu. Govorilo se je poprej, da kralj ta dan pomilosti vse politiške zločince, no zgodilo se je baš nasprotno.

Srbija. Te dni imela je ta nesrečna dežela zopet parcijalno ministersko krizo, koja pa se je poravnala brez resnih posledic. Odstopila sta bila liberalna ministra Andonović in Jovanović, toda umaknila sta zopet svoji ostavki, ker sta se baje sporazumela z min. predsednikom Nikolajevićem glede vseh vodilnih načel. — Razkralj Milan je slavil te dni svoj 40. rojstni dan. Tem povodom so bile izredne slavnosti, kajti po poslednjem državnem nasilstvu je Milan, kakor obče znano, zopet član kraljevske obitelji.

Dragan Cankov nastanil se je, prišedši s Petrograda, v kopelji blizu Dunaja. Izjavil je, da se hoče vrniti v Bolgarsko, tudi ako ga zapró, „saj je uže navajen temu“. Odposlal je Koburgovi soprogi prošnjo, da ga vsprejme v avdijencijo, v svoji prošnji pa je povdarjal neobhodno potrebo, da se mladi Boris vzgoji v pravoslavju, kajti imel bode vladati pravoslavnim podanikom. Zajedno je izdal oklic svojim somišljenikom na Bolgarskem, v kojem naglašá, da je njegova stranka udana bolgarskemu prestolu. Pozivlja jih, da bi volili v sobranje može, ki imajo mirna načela ter so naklonjeni Rusiji, a nasvetuje tudi sobranju, da nastoja uvesti nekatere preosnove v ustavi. — No, Cankovu vrnitev na Bolgarsko baje ni dovoljena, kajti „smatrati ga je treba vedno še kot upornika“. Naseli se menda kje na Romunskem, a duh njegov bode živel v domovini.

Za osnovev Nižjegradske vseruske razstave l. 1896. asignovanih je skupno 4,321.000 rubljev, od kojih se odpiše letošnjega leta 1,500.000, prihodnjega leta 1,697.800 in leta 1896. 1,123.400 rubljev. Vsa vsota se razdeli na posamične oddelke razstave; za dekoracijo skupne razstave je proračunjenih 25.000 rub.; kar preostane denarja, vporabi se v kovanje odlikovalnih kolajn in v nabavo častnih diplomov itd.

Nemška doslednost. „Komenskega“ zasebna češka šola na Dunaju nikakor ne more doseči pravice javnosti kljubu dejstvu, da dokazuje veliko število otrók, ki pohaja to šolo, dovolj jasno, kako potrebna je ta šola. Nemci pa vidijo v njej strašansko nevarnost za nemštvo Dunaja. „Deutsche Ztg.“ opozarja Dunajčane na naklepe Čehov in pravi: Ako bi imeli Čehi le jedno samo javno šolo na Dunaju, potem bi vzrastle druge takoj liki gobe, in kaj bi bila posledica temu, o tem danes rajši ne govorimo. Kaj se ne čuje danes uže več kot dovolj češke govornice na Dunaju? Torej, opaža „Politik“, Nemci priznavajo s to svojo izjavo, da so na Dunaju zakonita preduslovja za večje število čeških šol.

In vendar ne dajo niti jedni zasebni šoli prava javnosti! Dokazano je, da živi na Dunaju 340.000 Čehov.

Vojna na Vstoku. V angleških političkih krogih razpravljali so o tem, da bi interesovane evropske velesile skupno in sporazumno postopale v Koreji, ako bi konečno zmagala Japonska. Temu nasproti je izjavilo Petrograjsko „Новое Время“ v številki z dne 18. t. m., da je tako skupno postopanje možno le tedaj, ako bi Japonska kedaj hotela stalno zasesti Korejo. V tem slučaju bi nastopila Rusija skupno s Francijo in sporazumno z Angleško. Ako pa pusti Japonska Korejo pri miru, ter ako bi hotela izkoristiti svojo zmago Kitajski v zlo, potem, zaključujejo „H. Bp.“, ne vidimo nikakoršnega vzroka za to, da bi Rusija prihitela v pomoč svojemu največjemu in najnevarnejšemu neprijatelju v daljnem Vstoku. — Te dni je priplula v pristanišče v Vladivostok francoska vojna ladija „Bayard“, katero je ljudstvo vsprejelo z velikim oduševljenjem.

Velikodušnost ruskega carja. „Нов. Время“ iavlja, da je ruski car podaril povodom poroke velike kneginje Ksenije vsoto 150 tisoč rubljev v podporo siromakov in bolnikov.

Vladislav Vežić. Dne 16. t. m. je umrl v Vašadinu hrvatski pisatelj in pesnik Vladislav Vežić v 70. letu življenja. Pokojni je bil jeden izmed onih narodnih buditeljev iz ilirske dōbe, ki so pripravljali temelj današnji književnosti in prosveti. Bil je dober rodoljub, toda v politiko se ni vtikal. Vežić se je rodil dne 29. aprila 1825. v Selinah v Dalmaciji. Gimnazij je završil v Zadru, zatem je izvršil pravoslovne nauke v Zagrebu. Bil je sotrudnik raznih listov. (v „Danici“ je ponatiskanih mnogo njegovih pesnij); mnogo nemških, francoskih in italijanskih pesniških umotvorov je izborno prevedel na hrvaščino. Najpoznatejši je njegov spev „Nikola Zrinjski“. Po Kačićevem vzoru je namerjal izdati zbirko pesnij pod imenom „Milovanka“, od koje je izšlo nekoliko odlomkov v „Viencu“.

Koburgov jubilej. Dne 14. t. m. bilo je sedem let, odkar je bil Ferdinand Koburški zasedel bolgarski prestol. Koburg se je bil povrnil v Sredec, da prisostvuje obletnici v sredi svojih podanikov. Oficijalna slavnost vršila se je v Sredu in po deželi strogo po vladinem programu. Koburžan je v Sredu nadzoroval vojsko, potem je vsprejel dostojanstvenike in deputacije, koje so mu prišle čestitat. Priredili so po raznih krajih ljudske veselice in bakljade. Koburžan je tem povodom pomilostil par stotin političkih obsojencev, izvzemši Karavelova, ki ni maral prositi pomiloščenja. Večina ruskih listov je napadala Koburga, ker ni pomilostil Karavelova. Peterburški „Свѣтъ“ je celo omenil, da se o 7-letnici Koburga maje bolgarski prestol.

KNJIŽEVNOST.

„Riflessi di poesia e prosa slovena“. Fran Pirman. Trieste. Tipografia Dolenc. — Editore F. Pirman. 1894. Prezzo: Una corona. Pod navedenim naslovom je ravnokar izšla lična knjižica, ki je posvečena slovenskemu rodoljubu Tržaškemu Franu Kalistru, in ki obseza na 64 stranicah prevode slovenske poezije in nekoliko proze. Prelagatelj je odbral take pesmi, ki bi ustrezale njegovemu namenu: seznaniti bolj zmerne in pravičnije sodede Italijane z lepotami slovenskega leposlovja. Za-

stopani so v zbirki seosebno Prešeren, potem Stritar, S. Gregorič, Pagliaruzzi in dr., potem je dvoje narodnih pesnij in dva prozajčna spisa. Gosp. Pirman spodbuja tudi druge k jednaki podjetjem, da bi italijanski sosede o Slovencih popravili pojme, katere v italijanskem napačno politične aspiracije vstvarjajo občinstvu. Pisatelj sam pravi, da se je trudil natančno izvesti prevode po obliki in vsebini. Želimo mu, da bi dosegel svoj lepi namen. Pogodil jo je, da je ravno iz Prešerna preložil več pesnij, katere morejo Italijani primerjati s sorodnimi svoje literature.

Hrvatski razgovori M. Pavlinovića. Cena 60 nvč., s poštino 65 nvč. Naklada in zaloga tiskarne „Narodnega Lista“ v Zadru.

„Živita Hrvatska“. Kalendar za hrvatski narod. Za god. 1895. Uredili i izdali Nikola Kokotović i Martin Lovrenčević. II. tečaj. Tisak i naklada knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch) u Zagrebu. Ciena 30 nvč. — Ta koledar ima poučnega in zabavnega berila in obilo podob. Na čelu prinaša podobo istrskega prvaka in narodnega boritelja prof. Vjekoslava Spinčića, potem so podobe vladike Strossmayerja, Biankinija, dr. Vitežića in drugih domoljubov, 9 slik o dohodu ruskih mornarjev v Tulon in Pariz, razne krajevne podobe, 4 slike o Starčevićevem domu itd.

Ze života. Obrázky a črty ze života kněze. Napsal Bohumil Brodský. Nákladem Cyrillo-Methodějské knih-tiskárný a nakladelství V. Kotrbý. V Praze 1894.

Naše doba. Revue pro vědu, umění, a život socialní, katero izdava dr. Jos. Laichter v Pragi pod uredništvom dr. Fr. Drtme, prof. dr. Kaizla in prof. dr. Masaryka, obseza v 11. sešitu: Inteligence a dělnictvo. (Rozšíření a demokratisace vysokého učení.) — Slovanské studie. (Nadaljevanje obsirne razprave prof. Masaryka o Kolarjevi slovanski vzajemnosti). — Reforma klassických studií. Napsal dr. Bř. Foustka (Dokončení). — Naboženský sněm v Chicagu (Dokončení). — Rozhledy vnitřní zahraniční a socialní. — Uvahy a kritiky. — Zprávy Tolstoj o vlastnictví. — Obzor časopisuv. — Stoji 1 glđ. 65 kr. na 1/4 leta.

Česky Lid, 5. štev. od 15. jan. t. l., obseza med drugim: A. P. Záturčického Slovenské porekadlá, Podává dr. Jan V. Novák. — Statek i chalupa na Chodsku. Podle skutečnosti a podle zpráv hodno verných pamětníkův napsal Jan Fr. Hruška. (Se zláštní přelohou). Horia a Gloska. Studie o lidovém divadle. Napsal dr. Arnošt Kraus. — O lidových krojích na moravském Slovensku. Piše prof. Jos. Klvaňa. (S 8 obrázky). — Staré zprávy o hospodářičkovi — České tance. Z Jíkve u Nymburka. Napsal Avg. Hajný. — Staročeské zařikadlo bolesti zubní. Podává Vaclav Tille. — Vitac i řeč při návštěvě stauby. Zaslal B. Č. na Mělnice. — Předhistorické nálezy z pozdní doby slovanské na Moravě. Piše Jan Knies. — Devátý ruský archaéologický sjezd ve Vilně. — Potem razna poročila, med temi tudi o literaturi. — Ta št. ima posebno prilogo: Na prastkách v Domažlicku. Puvodní kresba V. Maška. K članku S. F. Hrušky: Statek i chalupa na Etiodska. Vrh tega je še 8 posebnih ilustracij k tekstu razpravam. — Slovencem in Slovanom v obče zopet priporočamo „Český Lid“, ki nas vodi v spoznanje stare in še žive kulture slovanske, s tem pa k spoznavanju slovanskih sposobnosti. „Český Lid“ nas najtemeljiteje pripravlja, da bi mogli ocenjevati občo češko etnografiško razstavo, katera se otvori l. 1895. v Pragi; to izdanje pa kaže

poti, kako naj bi tudi drugi Slovani nabirali in zbirali še žive starine med narodom. Český Lid“ stoji vse leto 4 gld., naroča se po vseh knjigarnah, ali pa pri založniku v Pragi: F. Šimaček, Jerus. ul. 11.

Naše Horácko jindy a nyní. Jos. Doufek. Vel. Meziříči, 1893. C. 1 gld. Obseza dragocen materijal, ki ga kaze nemški tekst, kateri se preloži tudi na češki, poljski, slovenski in italijanski jezik. No, mislimo, da tudi na druge jezike narodov tostranske polovine.

Tréca zberka lužiško-serbskich pészni. Zhromadžli Adolf Černý. Wobsah: I. Texty, 89 číslov. (Stron 48.) II. Hlosy, 164 číslov. (Stron 103.) (K tomu register 5 stron.) Z Časopisa Mačicy Serbskeje. 1893. Budyšin. Z nakladom Mačicy Serbskeje 1894. — Svečenik lužiški Srbov Ad. Černý je bil poprej priobčil v „Narodne Hlosy“, potem „Druhy zberku narodných hlosow“ in sedaj to zbirko. V vseh treh zvezkih so pesmi razdeljene na gornjelužiške in dolnjelužiške. Zapisane so natanko po vseh dijalektih posebnostih in s sekiricami takó, kakor jih do današnjega dne prepeva narod. V resnici so zlato, dostojno, da se ohrani narodu v nadaljnje oživljevanje, Slovanstvu pa v utrjenje pristnega pevskega duha slovanskega, kakoršen se je nepokvarjen ohranil v teh narodnih pesmih in popevkah.

Смутное время московскаго государства. Окончаніе Исторіи Россіи при первой династіи. Д. Иловайскій. Москва, 1894., ц. 2 р.

Русская библіотека. Изданіе И. Н. Пелеха. 1894. Выпускъ VI. и VII. Содержаніе: „Корень зла“. Романъ П. Н. Полевого. (Стр. 193—305). Конецъ. Stoji 2 gld. 40 kr. na leto. Adres: Издательство „Русской библіотеки“ во Львовѣ, Бляхарская ул., 13.

Из фавког живота. Пјесме Чедомила М. Шливића. Београд 1894. Цена 60 динара. (Dobi se v knjizarnah v Belemgradu, ali pa pri avtorju v Bogosloviji.)

I codici paleoslavi della R. Biblioteca nazionale di San Marco, descritti dal prof. Domenico Ciampoli. Roma. Tipografia Poliglotta della S. C. de propaganda fide. 1894. Pag. 38, 4. Lire 5. Bistri in neumorno delavni italijanski, za Slovanstvo velezaslužni profesor Domenico Ciampoli, sedaj biblijotekar v knjiznici sv. Marka v Benetkah, priobčil je v tu navedenem delu vse stare slovanske, v cirilici ali glagolici ohranjene rokopise, ki se nahajajo v knjiznici sv. Marka. Teh spisov je jako malo; Ciampoli jih na 8. strani te publikacije najprej navaja tako-le: „*Codices Serviani et Russi*“. — Cod. I. Membr. in 4°. Saec. XV (Decreto del Senato 1719). — LXXXV. — 3. — *Novum Testamentum*, scilicet Quatuor Evangelia, Apocalypsis, Acta Apostolorum, Epistolae Catholicae, et Epistolae D. Pauli; litteris Cyrillianis exaratum. — Cod. II. Membr. in 4°. Saec. XVI (De-

creto del Senato 1719). — LXXXV. — 1. — *Sectiones, Hymni, et alia pro Officiis divinis, mensibus Septembris atque Octobris; lingua et caracteribus russis.* Praeterea: *Fragmenta duo Glagolitica extant in Cod. CCXXXIII. Classis XIV. Appendicis ad Cod. Latinos.* — Ciampoli kaže potem, kakó čudno je to, in da morajo biti posebni vzroki, da se je v Beneški knjiznici ohranilo takó majhno število ravno slovanskih rokopisov, v tem ko je jako bogata na rokopisih drugih jezikov. Doslej pa vsa izsledovanja niso razkrila drugih, kakor navedene slovanske rokopise. Na to podaje avtor v II. delu (stran 10—17) zgodovinsko razpravo o cirilici in glagolici in v obče o pisavi med Slovani, in sicer od začetka dalje. V lapidarnem slogu in z navajanjem virov razkriva, kaj je gotovega in vedno še nejasnega v teh vprašanjih. Vidi se, da Ciampoli se je vglobil v starine, katere še dandanes belijo glave slovanskim raziskovalcem. V III. delu zaznamuje „strani, na katerih se nahajajo „*Fragmenta glagolitica*“ in je ista ponatisnil z opomnjami. V IV. oddelku označuje in opisuje: „*Sectiones Hymni et alia*“; tu je fragment menologija slovanskega, in sicer za mesec september in oktober; Ciampoli tolmači s cirilico pisana imena svetnikov po latinski. (Str. 24—31). V V. zaglavju opisuje zunanjo obliko rokopisa: „*Novum Testamentum*“, ki je pisan v cirilici, in ki šteje 289 strani. Prepisovalec, kakor se kaže, iz pravopisanja bil je kak Jugoslovan. Naš avtor tolmači inicijale, ki se nahajajo pri vsakem zaglavju, in različne podobe, ki so razvrščene po knjigi, sosebno začetkom vsakega evangelista, itd. — Iz popisovanja dobi čitatelj pojem, kak more biti vsak tudi tu razpravljanih kodeksov po zunanji obliki, in kaj obseza prav za prav. Ciampoli je učinil s tem težavnim delom veliko uslugo učenjakom, ki se bavijo s slovanoznanstvom; on jim je natanko določil, kaj morejo in česa ne morejo najti na slovansčini v biblijoteki sv. Marka v Benetkah. Sedaj je na slovanskih učenjakih, da preiščejo navedene rokopise po notranji vrednosti. To je bil tudi glavni namen izdatelja Ciampolija. Mi po zunanji obliki in notranji vrednosti odlikujoče se izdanje Ciampolijevo toplo priporočamo slovanskim učenjakom v obče ter se mu posebe zahvaljujemo na tem delu. — Knjigo je možno dobiti po knjigarnah ali pa pri izdatelju (bibliotekarju pri sv. Marku v Benetkah). Nekaj izvodov more tudi naše uredništvo iz Trsta razposlati.

Opomnja. Uredništvo „Sl. Sveta“ se je preselilo iz ulice Farneto (na konec ulice Stadion, kjer je poštna podružnica) via Molin grande, No. 2.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Molin grande, št. 2 (konec ulice Stadion).